

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**

**Факультет іноземних мов
Кафедра англійської філології та методики навчання
англійської мови**

Кваліфікаційна робота

**ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10 КЛАСУ
З ВИКОРИСТАННЯМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Спеціальність 014 Середня освіта

**Предметна спеціальність 014.021 (Мова та зарубіжна література
(англійська))**

**Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Англійська мова,
німецька/французька мови та літератури, зарубіжна література)»**

**Здобувача другого (магістерського)
рівня вищої освіти
групи мСОАМ-22
Гром'як Мар'яни Михайлівни**

**НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
кандидат педагогічних наук, доцент
Гупка-Макогін Надія Ігорівна**

**РЕЦЕНЗЕНТ:
доктор педагогічних наук, професор
Пришляк Оксана Юрївна**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10 КЛАСУ	7
1.1. Структура та зміст лексичної компетентності	7
1.2. Методи і підходи до розвитку лексичних навичок в учнів старших класів.....	16
1.3. Психолого-педагогічні передумови формування лексичної компетентності старшокласників з використанням цифрових технологій	22
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10 КЛАСУ	28
2.1. Відбір навчального матеріалу для формування лексичної компетентності на уроках англійської мови у 10 му класі	28
2.2. Етапи формування лексичної компетентності учнів 10 класу.....	38
2.3. Комплекс вправ для формування лексичної компетентності із використанням цифрових технологій	44
Висновки до розділу 2.....	56
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	57
3.1. Організація та проведення педагогічного експерименту з перевірки ефективності розробленої методики	57
3.2. Оцінка та інтерпретація результатів	61
Висновки до розділу 3.....	68
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТКИ	78

ВСТУП

Сучасні освітні технології зазнали значних змін із розвитком цифрових платформ та інтерактивних ресурсів, що кардинально вплинуло на методику навчання в усіх сферах, зокрема й у вивченні іноземних мов. В епоху глобальної цифровізації освіти вчителі та учні отримали доступ до інноваційних інструментів, які роблять навчальний процес більш ефективним, інтерактивним та персоналізованим. Інтерактивні цифрові технології, мобільні додатки, електронні підручники та інші цифрові ресурси стали невід'ємною частиною сучасного навчання, дозволяючи забезпечувати гнучкість у навчальних програмах, адаптацію під індивідуальні потреби кожного учня, а також активніше залучати учнів до процесу вивчення матеріалу.

У зв'язку з глобальними змінами у сфері освіти, інтерактивні онлайн-інструменти відіграють важливу роль у розвитку різних аспектів мовленнєвої компетентності, включаючи граматику, фонетику та, безумовно, лексику. Формування лексичної компетентності – це важливий етап вивчення іноземної мови, адже саме від рівня володіння лексикою залежить здатність учня розуміти мову, формулювати власні думки, вести бесіди та орієнтуватися в різних мовленнєвих ситуаціях. Лексична компетентність забезпечує гнучкість та креативність у використанні мови, що є важливим фактором у досягненні високого рівня володіння мовою.

Традиційні методи навчання іноземної мови поступово доповнюються або замінюються інтерактивними технологіями, що дозволяють учням активно використовувати набуті знання у практичних ситуаціях, ефективніше засвоювати новий лексичний матеріал та підвищувати мотивацію до навчання. Завдяки інтерактивним онлайн-платформам, учні мають можливість постійно тренувати свої лексичні навички, використовувати аудіовізуальні матеріали, проходити тести та брати участь в ігрових завданнях, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Процес формування лексичної компетентності на уроках іноземних мов є предметом вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема С. Смоліна, Н. Горбунова, О. Бігич, І. Берман, Л. Щерба, Н. Сіранчук, І. Зимня, О. Ігнатюк, В. Андрющенко та інші. Тема використання мультимедійних засобів є висвітленою в роботах низки вітчизняних і закордонних науковців, зокрема: А. Осіна, В. Заболотного, О. Міщенко, І. Роберта, Ю. Машбіца, М. Жалдака, С. Пейперт (S. Paupert), Н. Азмі (N. Azmi), Р. Сноєїнк (R. Snoeyink), П. Етмера (P. Ertmer), С. Леліані (S. Leliani), М. Агустіані (M. Agustiani), Л. Маріані (L. Maryani) та інших. Досвід вітчизняних і закордонних науковців та педагогів свідчить, що ефективному застосуванню цифрових технологій та засобів мультимедіа на заняттях з іноземної мови нерідко перешкоджає недостатній рівень комп'ютерної грамотності, небажання іти в ногу з часом та розбиратися у дидактичних новинках, які регулярно поповнюють бібліотеки освітніх онлайн платформ. Незважаючи на значний теоретичний доробок цього питання, аналіз наукової літератури показує, що методика формування англомовної компетентності із застосуванням цифрових технологій постійно потребує оновлення та пошуку нових підходів. Саме ця проблема і зумовлює **актуальність досліджуваної теми**. Інтерактивні цифрові технології пропонують нові можливості для педагогів, дозволяючи створювати індивідуальні освітні траєкторії для учнів і сприяють активному засвоєнню лексики.

Наукова новизна роботи полягає у визначенні конкретних можливостей і ефективності інтерактивних цифрових технологій для розвитку лексичних навичок старшокласників. У дослідженні також запропоновано нові методичні рекомендації щодо використання таких платформ у навчальному процесі.

Об'єктом дослідження є процес формування англомовної лексичної компетентності учнів старшої школи, а предметом – використання інтерактивних цифрових платформ у цьому процесі.

Предмет дослідження: методика формування навичок лексичної компетентності в учнів 10 класу за допомогою цифрових технологій.

Мета дослідження полягає у вивченні можливостей використання інтерактивних цифрових технологій для формування англомовної лексичної компетентності у старшокласників, а також визначенні їхньої ефективності у порівнянні з традиційними методами навчання.

Для досягнення поставленої мети було визначено низку **завдань**:

- здійснити теоретичний аналіз підходів до формування лексичної компетентності учнів старшої школи;
- дослідити можливості та функції інтерактивних цифрових платформ, які сприяють вивченню лексичного матеріалу;
- вивчити психолого-педагогічні особливості та передумови формування в учнів старших класів англомовної лексичної компетентності як один із основних факторів формування позитивної мотивації школярів;
- провести порівняльний аналіз ефективності використання цифрових платформ у навчанні англійської мови;
- розробити рекомендації щодо інтеграції інтерактивних цифрових технологій у процес формування лексичної компетентності старшокласників.

Для вирішення поставлених завдань було використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**:

- теоретичних: аналізу й узагальнення науково-педагогічних джерел з методики викладання іноземних мов, педагогіки та психології;
- емпіричних: спостереження за навчально-виховним процесом з курсу «Англійська мова».

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості впровадження інтерактивних цифрових платформ у навчальні програми шкіл для підвищення ефективності формування англомовної лексичної компетентності. Результати дослідження можуть бути корисними для вчителів англійської мови, розробників навчальних програм і методичних посібників, а також для адміністрацій шкіл, які прагнуть впроваджувати інноваційні підходи до навчання.

Апробація результатів дослідження. Частина теоретичних напрацювань нашого дослідження представлена у тезах доповіді «Методика формування лексичної компетентності старшокласників засобами цифрових ресурсів на уроках англійської мови» на III Всеукраїнській науково-практичній «Нові тенденції в перекладознавстві, філології та лінгводидактиці в контексті глобалізаційних процесів» 5 листопада 2025 року, м. Житомир.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі обґрунтовується вибір теми кваліфікаційної роботи, актуальність проблеми, формулюється мета, основні завдання і методи дослідження, визначаються об'єкт та предмет дослідження, розкриваються наукова новизна, теоретичне та практичне значення роботи.

Перший розділ присвячений вивченню теоретичних основ формування англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу, а саме: визначенню особливості формування лексичної компетентності учнів, окреслено цілі та етапи її формування і досліджено психолого-педагогічні особливості учнів 10 класу.

У другому розділі описується використання цифрових технологій у процесі формування англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу, розглядається ефективність використання таких матеріалів на уроках іноземних мов та розроблюється методична розробка комплексу вправ.

Третій розділ присвячений експериментальній перевірці використання сучасних технологій, а саме їх впливу на формування та розвиток лексичних навичок учнів, а також аналізу результатів.

У висновках представлені підсумки проведеного дослідження, сформульовані основні теоретичні та практичні результати магістерської роботи та окреслено перспективи подальшого опрацювання зазначеної проблеми.

Список використаних джерел містить перелік використаних у магістерській роботі наукових та навчально-методичних праць.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10 КЛАСУ

1.1. Структура та зміст лексичної компетентності

Формування англомовної лексичної компетентності у старшокласників є важливим етапом їхнього навчання, оскільки саме на цьому рівні учні повинні оволодіти не тільки базовим словниковим запасом, але й більш складними лексичними одиницями, що дозволить їм ефективно комунікувати англійською мовою в різних життєвих ситуаціях, академічних і професійних сферах.

Англомовна лексична компетентність передбачає не тільки знання лексичних одиниць, але й здатність адекватно застосовувати ці одиниці залежно від контексту, стилю спілкування та комунікативної ситуації. Як зазначають науковці, лексична компетентність також включає знання стійких виразів, фразеологізмів та ідіом, що часто вживаються в мові.

У наш час, тема компетентності в системі шкільної освіти стає принципово важливою та активно обговорюваною. Аналіз робіт з проблеми компетентнісного підходу дозволяє зробити висновок про те, що немає однозначного розуміння «компетенція» і «компетентність», часто використовуваних в одному контексті.

Також слід зазначити, що існує два підходи до трактування поняття «компетентність»: американський та британський. В рамках американського підходу компетентність розглядають як визначення особистісних якостей людини, які будуть визначати успіх та ефективність професійної діяльності. Британській підхід базується на властивостях характеристик самої діяльності, які свідчать про досягнення певного результату [47, с. 10].

На думку І.П. Гудзик характеристика того, хто виконує дію і характеристика діяльності, яка ним виконується є взаємопов'язаними і можуть розглядатися в сукупності. Зрозуміло, що визначення компетенції повинно враховувати не лише зовнішню діяльність, алей особистісні якості того, хто

виконує цю діяльність, а визначення компетентності – описує зовнішню діяльність, вказуючи на реальні ситуації матеріального світу, у яких ця компетентність є необхідною [8, с. 26].

Власне, лінгвістичний термін «мовна компетентність» (з лат. *competere* – відповідати, підходити) було введено в науковий обіг професором лінгвістики Массачусетського технологічного інституту Аврамом Ноамом Хомським (Avram Noam Chomsky) ще у 50-х роках минулого століття. Згідно з Н. Хомським, цей термін означає здатність сприймати та виробляти необмежену кількість грамотних у мовному відношенні речень за допомогою засвоєних мовних знаків та принципів їх побудови [58, с. 68].

Американський дослідник П. Нейшен припускає, що якісне засвоєння лексичної одиниці не повинно обмежуватися лише вивченням його значення, адже воно охоплює вивчення письмової форми та вимови (транскрипції), належність до певної частини мови (іменник, прикметник, дієслово і т.д.), частоту вживання (неологізми, застарілі слова, архаїзми), сполучуваність з іншими членами речення, реєстр (формальне/неформальне, технічне/загальне) та асоціативність (встановлення зв'язків між словами та предметами/явищами навколишнього світу) [59, с. 23]. Нейшен узагальнив своє бачення терміну «лексична компетентність» як комбінацію трьох типів навичок: форми, значення та використання [49, с. 33].

Іноземні автори визначають поняття компетенції як знання, навички, здатність або характеристика, пов'язані з виконанням професійної діяльності на високому рівні, такі як *problem solving*, аналітичне мислення або лідерський потенціал. Деякі визначення компетенції включають мотиви, переконання і цінності. До зарубіжних науковців відносяться В. Байденко, Ф. Вайнверт, А. Вербицький, Е. Зеєр, В. Краєвський, Н. Кузміна, А. Маркова, А. Новиков, Ж.Перре, Дж. Равен, М. Роменвілл, М. Сміт, А. Хуторський, Е. Шорт та ін.

Українські вчені, які розкрили зміст компетентнісного підходу: Н. Бібік [1], Л. Ващенко [4], О. Савченко [31] та ін..

Лексична компетентність – це здатність людини до коректного

оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань і лексичної усвідомленості. Успішність формування англомовної лексичної компетентності залежить від рівня сформованості лексичних навичок, обсягу отриманих і засвоєних знань про лексичну сторону мовлення і динамічної взаємодії цих складових на основі загальної мовної і лексичної усвідомленості. Вивчення іноземної мови у загальноосвітніх навчальних закладах передбачає не лише засвоєння певної кількості слів. Однією з цілей навчання іноземної мови є формування іншомовної лексичної компетентності, що є важливою передумовою оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю [16, с. 215].

Шамов А.Н. стверджує, що лексична компетентність являє собою комплексну систему, яка складається з декількох компонентів:

- мотиваційний;
- когнітивний;
- діяльнісно-практичний;
- рефлексивний;
- поведінковий [40, с. 23].

У вивченні іноземних мов дуже важливу роль відіграє формування лексичних навичок. Вони полягають в тому, щоб навчитися розуміння та вживання іншомовного лексику на основі мовленнєвих зв'язків між формами слів, їх значенням та зв'язків з іншими словами в мові.

Як приклад сформованої лексичної компетентності можна навести вживання англійських слів *skin* та *leather*. У перекладі на українську мову обидва ці слова означають шкіра, але в англійській кожне з них набуває окремого значення. *Skin* (noun) – the layer of tissue that covers the body [63]. *Leather* (noun) – material made by removing the hair or fur from animal skins and preserving the skins using special processes [63]. Розглянувши значення цих слів, ми можемо дійти висновку, що вони вживаються в різних мовленнєвих ситуаціях. І саме в таких випадках, можна легко визначити, наскільки розвиненою є іншомовна лексична

компетентність. Людина, у якої вона розвинена на достатньому рівні, навіть знаючи, що обидва слова перекладаються як шкіра, ніколи не сплутає їх у власному мовленні. Вона ніколи не скаже, що її сумка is made of skin, оскільки розуміє, що слово skin ми вживаємо лише у значенні шкіри як органу дотику, який покриває усе наше тіло, а якщо потрібно розповісти про матеріал, з якого виготовлений одяг чи аксесуар, ми використовуємо слово leather.

Таким чином, ми бачимо важливість формування іншомовної лексичної компетентності, оскільки таких випадків як вищенаведений є безліч. Чим більшим стає словниковий запас людини, тим більше таких слів зі здавалося б однаковим перекладом трапляється на її шляху. В таких ситуаціях і постає необхідність формування лексичної компетентності для вільного володіння іноземною мовою, запобігання ситуацій непорозуміння між співбесідниками, усунення комунікативних бар'єрів. Згідно «Загальноєвропейським Рекомендаціям з мовної освіти» (Common European Framework of Reference for Languages (CEFR)) по закінченню дев'ятого класу учні повинні відповідати рівню A2+ [49].

Лексична навичка – це автоматизована репродуктивна або рецептивна дія, яка забезпечує коректне лексичне оформлення власного мовлення та адекватне сприйняття лексичного оформлення мовлення інших. Одиницею навчання лексичного матеріалу є лексична одиниця, яка може бути не лише словом, але й сталим словосполученням і навіть так званим «готовим реченням» (тобто таким, що не змінюється у мовленні) [16, с. 216].

Розрізняють рецептивні й репродуктивні лексичні навички.

Рецептивна лексична навичка – це автоматизоване сприймання й розуміння лексичних одиниць в усному та писемному мовленні, а саме:

- впізнавання, диференціація та ідентифікація усної і письмової форм лексичної одиниці;
- співвіднесення лексичних одиниць з відповідним об'єктом чи явищем;
- обґрунтована здогадка про значення лексичної одиниці.

Репродуктивна лексична навичка – це автоматизоване вживання лексичної

одиниці в усному та писемному мовленні, а саме:

- виклик лексичної одиниці із довготривалої пам'яті;
- відтворення лексичної одиниці у зовнішньому мовленні;
- миттєве сполучення лексичної одиниці з іншими словами, що утворюють синтагму і фразу за правилами лексичної сполучуваності;
- вибір відповідного стилю (офіційний/неофіційний) [16, с. 216].

Наступним компонентом лексичної компетентності є лексичні знання. Лексичними знаннями є відображення у свідомості учня результату пізнання лексичної системи іноземної мови у вигляді поняття про цю систему і правил користування нею.

Лексичні знання – це знання про:

- лексичну сторону мовлення;
- усну і письмову форми слова;
- їх семантику (денотативне і конотативне значення);
- відносну цінність слова або його здатність мати антоніми, синоніми,
- омоніми, пароніми, стилістичну і соціокультурну забарвленість;
- синтаксичну і лексичну цінності слова;
- правила словотвору (складання слів, конверсії тощо);
- типи словників;
- основні поняття, пов'язані зі структурою слова: (корінь, префікс, суфікс);
- схожість або розбіжність у лексичних системах рідної та іноземної мов [16, с. 216].

Фразеологічні одиниці є важливою частиною англomовної лексики, оскільки вони відображають культурні особливості та дозволяють учням глибше зрозуміти значення тих чи інших висловів. Д. Татаревська зазначає, що навчання фразеологізмам є ключовим аспектом формування лексичної компетентності у старшокласників, оскільки вони сприяють збагаченню мови учнів та допомагають виразніше формулювати думки. Фразеологізми також додають

мовленню природності, що є необхідним для успішної комунікації з носіями мови [36, с. 45].

Процес формування лексичної компетентності має бути адаптованим до індивідуальних потреб учнів. К. Бихно наголошує на важливості врахування різного рівня підготовки, інтересів та стилів навчання, що дозволяє максимально ефективно використовувати навчальний час і ресурси. Індивідуалізація може бути досягнута через різнорівневі завдання, групові проекти та використання інтерактивних платформ, які дають можливість учням самостійно обирати темпи та рівень складності завдань [3, с. 67].

Наприклад, Д. Татаревська підкреслює важливість використання фразеологічних одиниць для поглиблення розуміння мови та культури носіїв мови, оскільки фразеологізми часто відображають культурні й історичні аспекти, які неможливо передати за допомогою буквального перекладу із ключових завдань учителя на цьому етапі є поступова інтеграція різноманітних лексичних тем, що дозволяють учням розвивати навички використання лексичних одиниць у різних сферах діяльності, таких як наука, мистецтво, політика тощо [36, с. 48]. К. Бихно наголошує на важливості індивідуалізації процесу формування лексичної компетентності, що враховує особливості кожного учня та дозволяє розробити ефективні методики навчання, зосереджені на конкретних потребах і зацікавленнях учнів [3, с. 68].

Згідно з І. Ференчук, процес формування лексичної компетентності починається зі збору емпіричних знань, що передбачає спостереження за використанням лексичних одиниць у різних комунікативних контекстах, як усних, так і письмових [42, с. 169]. На цьому етапі відбувається представлення та систематизація нової лексики – учні отримують розуміння звукового та графічного образу слова, а також формується зв'язок між іноземним словом і його значенням. Крім того, учні розвивають навички ідентифікації лексичних одиниць у різних комунікативних ситуаціях [42, с. 170].

Всі рівні формування лексичних компетентностей учнів згідно з І. Ференчук подано на Рисунку 1.1.

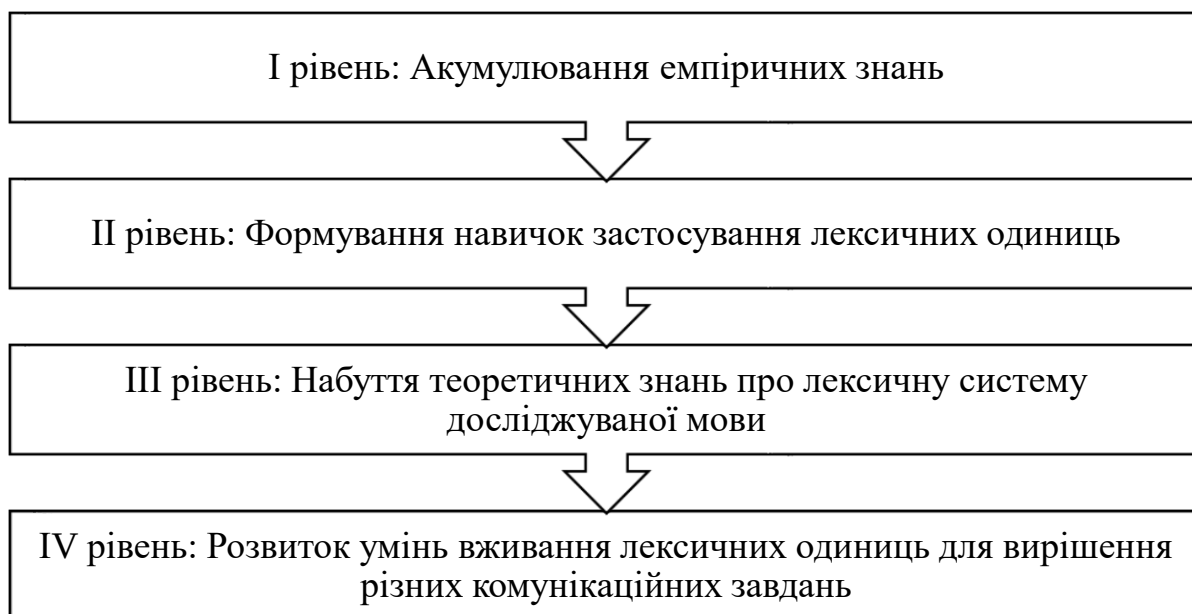

Рис. 1.1. Рівні формування лексичної компетентності

На другому етапі формування лексичної компетентності учнів відбувається розвиток умінь практичного використання вивчених лексичних одиниць, а також закріплення міцних асоціацій між словами та їх значеннями.

На цьому етапі мовні вправи спрямовані на консолідацію початкових навичок вживання лексики в конкретних комунікативних ситуаціях. Комунікативний контекст вправ послідовно демонструє різні способи використання нових слів, ілюструючи їхні можливості у мовленні [42, с. 170].

Третій етап передбачає розширення теоретичних знань про лексичну систему досліджуваної мови, що веде до поглиблення лінгвістичного досвіду учнів. Тут акцент робиться на аналізі форми, структури і значення слова, що сприяє зміцненню вербально-семантичних зв'язків. Цей рівень зосереджується на опануванні формальної сторони мови, що розвиває філологічний кругозір учнів [42, с. 171].

Четвертий, фінальний рівень, орієнтований на формування умінь використовувати лексичні одиниці для вирішення різноманітних комунікативних завдань. Він передбачає застосування раніше вивченого мовного матеріалу та індивідуального мовного досвіду для виконання практичних дій у відповідних ситуаціях спілкування [42, с. 171].

На думку Н. Гупки-Макогін, іншомовна лексична компетентність забезпечує особливу організацію знань та досвіду учнів, що є основою для розвитку професійної комунікативної компетентності. Вона виявляється через уміння залучати та застосовувати професійні мовні знання у процесі мовної взаємодії, що є ключовим для формування впевненості учнів у використанні іноземної мови у професійному контексті [9, с. 26].

Формування лексичної компетентності у старшокласників є одним із ключових завдань для підвищення якості мовної підготовки. Якщо учні успішно опановують лексичний матеріал та вміють його використовувати у різних ситуаціях, можна стверджувати, що їх лексична компетентність перебуває на високому рівні. Це забезпечує учням можливість ефективно комунікувати іноземною мовою як усно, так і письмово, у різних життєвих і професійних ситуаціях.

Значний внесок у формування лексичної компетентності також робить система лексичних вправ. Вправи на розвиток лексичних навичок повинні бути організовані так, щоб забезпечити поступовий перехід від простих до складніших завдань. Така система сприяє не лише запам'ятовуванню нових слів, але й їхній активізації у мовленні. Зокрема, вправи повинні включати різні форми діяльності, такі як читання, письмо, слухання та говоріння, що дозволяє учням краще інтегрувати нові лексичні знання у практичне мовлення.

Таким чином, формування іншомовної лексичної компетентності старшокласників є багатоступеневим процесом, що включає як теоретичне засвоєння лексики, так і її практичне використання в різних комунікативних ситуаціях. Міждисциплінарні зв'язки і вправи, що розвивають лексичні навички, є ключовими елементами цього процесу, допомагаючи учням досягти високого рівня мовної компетенції. Вчені виділяють кілька етапів формування лексичних навичок, кожен з яких має свій унікальний підхід і методику. Наприклад, С. Ніколаєва наголошує на таких етапах, як ознайомлення, первинне знайомство, розвиток умінь і навичок використання лексики у різних видах мовної діяльності [24, с. 14]. Н. Скляренко пропонує свою етапізацію, яка включає ознайомлення,

повторення, відтворення та пошук [32, с. 41]. І. Ференчук виділяє орієнтовно-підготовчий етап, стереотипно-ситуативний та варіативно-ситуативний етапи, які зосереджуються на створенні мовних зв'язків у контексті [43, с. 239].

Послідовний процес засвоєння нового слова передбачає проходження через шість стадій: сприйняття слова в контексті, пояснення його значення, імітативне використання, самостійне використання у обмеженому контексті, комбінування та вживання слова [17, с. 126].

Презентація лексики (вимова, написання, граматичні та структурні особливості) та семантизація (безперекладацькі та перекладацькі методи) є важливими етапами у формуванні лексичних навичок. Безперекладацький метод включає використання наочності та пояснення значення іноземною мовою. Перекладацький метод включає переклад слова або тлумачення, що дозволяє зекономити час, хоча безперекладацькі методи сприяють розвитку мовної здогадки та асоціативних зв'язків [15, с. 155].

Тренування введених лексичних одиниць реалізується через систему вправ, що мають як підготовчий, так і мовний характер. Підготовчі вправи включають диференціацію та ідентифікацію слів, імітацію, розвиток контекстуального припущення, прогнозування, розширення і скорочення структур речень та еквівалентні заміни [41, с. 161].

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології стали важливим інструментом у навчанні англійської мови, особливо в аспекті розвитку лексичної компетентності. Як зазначає І. Ференчук, використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні дозволяє створити інтерактивне та індивідуалізоване середовище для учнів, де вони можуть самостійно вивчати лексику та закріплювати нові знання через практичні вправи. Використання таких ресурсів, як інтерактивні онлайн-платформи, мобільні додатки для вивчення мови, а також електронні підручники, значно підвищує ефективність навчального процесу [43, с. 238].

Автентичні тексти також допомагають розширювати лексичний запас учнів через ознайомлення з різними стилістичними та контекстуальними

особливостями мови. Наприклад, читання публіцистичних текстів допомагає учням засвоювати лексику, що стосується політики, економіки, екології та інших важливих суспільних тем, що є особливо корисним для підготовки до міжнародних іспитів, таких як IELTS або TOEFL [29, с. 24].

Формування англомовної лексичної компетентності у старшокласників є багатограним процесом, що потребує комплексного підходу. Використання сучасних технологій, автентичних матеріалів, інтерактивних платформ і фразеологічних одиниць дозволяє не тільки розширити лексичний запас учнів, але й сприяє розвитку їхньої здатності до ефективної комунікації. Індивідуалізація процесу навчання також є важливим фактором успішного формування лексичної компетентності, що забезпечує врахування особливостей кожного учня.

Успішне вивчення англійської мови залежить від регулярного та поетапного поповнення словникового запасу – формування англомовної лексичної компетенції, що є центральним, необхідним аспектом вивчення мови та передбачає здатність до коректного оформлення висловлювань і розуміння інформації та базується на теоретичних відомостях про систему її правил, залежить від вірно обраних стратегій розвитку рецептивних та репродуктивних лексичних навичок шляхом виконання некомунікативних, умовно-комунікативних та некомунікативних вправ залежно від етапу набуття компетенції.

1.2. Методи і підходи до розвитку лексичних навичок в учнів старших класів

Методи та підходи до розвитку лексичних навичок є основою ефективного навчання іноземної мови, особливо в процесі формування лексичної компетентності. Лексичні навички відіграють ключову роль у процесі іншомовної комунікації, оскільки від них залежить здатність учнів адекватно й точно висловлювати свої думки та розуміти іноземну мову в різних контекстах. Сучасні педагогічні дослідження пропонують різноманітні методи та підходи,

які можна використовувати для розвитку лексичних навичок учнів, зокрема старшої школи.

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті акцентується увага на необхідності подальшого вдосконалення освіти через впровадження нових прогресивних концепцій, сучасних технологій та науково-методичних досягнень в освітній процес. Традиційна освітня філософія, що базується на безпосередній взаємодії учасників навчання, сьогодні доповнюється комунікаційними технологіями, завдяки інформатизації освіти. Застосування комп'ютера учителем під час уроку принесло кардинальну зміну у роль педагога в навчальному процесі. Як вже було зазначено, учитель перетворюється з лектора в фасилітатора. Таким чином, це допомагає учням стати більш самостійними та самодостатніми, даючи їм більшу автономію у здобутті освіти [68, с. 133]. Інформатизація суспільства загалом надає безліч переваг, адже вона не лише сприяє прискоренню науково-технічного прогресу та інтелектуалізації усіх видів діяльності, але й створює позитивні умови для формування якісно нового соціуму, у якому вітається розвиток творчого потенціалу кожної людини, різноманітні шляхи самореалізації [39, с. 4]

Розвиток мережевих технологій став поштовхом до появи сучасних форм дистанційного навчання (distance learning), електронного навчання (e-learning) та модульного навчання (m-learning), які активно використовуються в освітніх закладах на сучасному етапі розвитку інтерактивно-комп'ютерних технологій. Комп'ютерні технології в освітньому процесі – це не просто флешка з матеріалом чи презентація, а використання сучасних онлайн-сервісів, навчальних платформ, хмарних технологій, мультимедійних наративів та навчальних проєктів. Саме завдяки розвитку e-learning з'явилася нова парадигма – змішане навчання (blended learning), яка поєднує очне та дистанційне навчання. Очне навчання сприяє розвитку комунікаційних навичок та забезпечує зворотний зв'язок, тоді як електронне навчання прискорює отримання знань, об'єднуючи ці моделі в єдину систему [38].

Прогресивні методи навчання іноземних мов спрямовані на особистісний підхід до учня, що охоплює не тільки розвиток мовних навичок, але й стимулювання когнітивних і соціальних здібностей. З огляду на швидкий розвиток цифрових технологій і глобалізацію, зростає необхідність у методах, які сприяють формуванню як лексичних, так і загальнокомунікативних навичок, що дозволяє учням інтегруватися в різні культурні середовища.

Глобалізація й розвиток міжнародної співпраці підтверджують важливість англійської мови як засобу міжкультурного спілкування, що вимагає від учнів високого рівня лексичної компетентності. Основна мета сучасної школи полягає у підготовці учня до міжкультурної комунікації, включаючи морально-етичний аспект спілкування, що є важливим у взаємодії з представниками інших культур.

Згідно з основним методологічним принципом Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, методи та засоби навчання іноземної мови повинні бути зрозумілими, різноманітними за формою та ефективними для досягнення конкретних навчальних цілей, які ставить вчитель, з урахуванням вікових, психологічних та соціальних особливостей учнівського колективу [19].

Для розвитку рецептивних і репродуктивних лексичних навичок на різних етапах (ознайомлення, автоматизації, застосування) доцільно використовувати автентичні ресурси, такі як англомовні радіо, аудіо, відеоматеріали, неадаптовані книги, автентичні тексти з газет, журналів, реклами, а також онлайн-конференції та різні форми спілкування з носіями мови. Варто залучати учнів до автентичної комунікації, застосовувати спеціально розроблені завдання з опорою на рідну мову, організовувати процес самоосвіти за допомогою підручників, інструкцій і допоміжних електронних ресурсів, а також поєднувати різні види діяльності, такі як створення презентацій та виконання англомовних вправ, поступово зменшуючи використання рідної мови.

Зазначені підходи можуть бути ефективними у формуванні англомовної лексичної компетенції, якщо їх застосовувати комплексно або поетапно, з урахуванням їх інноваційності, доступності та відповідності віковій категорії учнів. Для старшокласників важливим є нетрадиційний і оригінальний спосіб

подачі лексичного матеріалу, оскільки вони належать до покоління, яке активно використовує технології. Соціально-психологічні особливості учнів вимагають ретельного підбору лексичного мінімуму та розробки спеціальних вправ. Добір лексики ґрунтується на статистичних, лінгвістичних і методичних принципах. Існують різні типи лексичних вправ та ігор, а основними способами семантизації лексичних одиниць є перекладні та неперекладні методи, кожен з яких має свої переваги. Їх ефективне використання сприяє кращому запам'ятовуванню лексики [46].

Для збільшення активного лексичного мінімуму необхідно систематично виконувати комплекси лексичних вправ. Опанування іноземної мови у школі потребує активного використання комп'ютерних технологій. Засвоєння лексичних навичок передбачає оволодіння значеннями та формами лексичних одиниць і вміння використовувати їх у різних видах мовленнєвої діяльності. Для підвищення ефективності навчання вчителі можуть залучати інтерактивні Інтернет-ресурси у своїй роботі. Інтернет-ресурси можуть активно використовуватися для самоосвіти або як завдання для домашнього навчання.

Використання дистанційних навчальних засобів має ряд переваг, що сприяють опануванню учнями матеріалу на будь-якій відстані, без додаткових витрат на навчальні посібники. Учні мають можливість самостійно обирати послідовність і тривалість виконання таких завдань, що створює умови для формування індивідуальної траєкторії навчання, де процес навчання адаптується до рівня знань учнів, незалежно від освітнього закладу.

Використання дистанційних технологій змінює роль викладача, вимагаючи від нього постійного професійного розвитку та освоєння нових методів і прийомів електронного навчання. Таким чином, формування рецептивних і репродуктивних лексичних навичок учнів має відбуватися поетапно, а ефективність навчального процесу старшокласників залежить не лише від вибору комунікативних і некомунікативних вправ, засобів навчання, методів контролю, а й від їх інноваційності та актуальності.

Найбільш оптимальним підходом до формування англомовної лексичної компетенції сьогодні є впровадження змішаного навчання (blended learning), яке поєднує традиційне очне навчання з технологічним прогресом, зокрема всепроникливим навчанням (U-learning) із використанням мобільних пристроїв та комп'ютерних технологій, що робить заняття більш інформативними та цікавими для молоді [35, с. 142].

Одним із найбільш ефективних методів є Task-based Learning (TBL), який передбачає навчання через виконання завдань. Цей метод дозволяє учням застосовувати нові лексичні одиниці в реальних комунікативних ситуаціях. Під час виконання завдань учні практикують використовувати лексику у власних висловлюваннях, що сприяє закріпленню лексичних навичок і розвитку мовлення [35, с. 139].

Інший важливий метод – Content and Language Integrated Learning (CLIL). Цей підхід передбачає інтеграцію вивчення мови в процес вивчення інших предметів. Учні засвоюють лексику не через запам'ятовування списків слів, а через використання мови в навчальних завданнях, що стосуються змісту інших дисциплін, таких як історія, географія або математика. Це сприяє розвитку як лексичних, так і комунікативних навичок, оскільки учні вчаться використовувати мову в різних академічних контекстах [45, с. 82].

Lexical Approach, або лексичний підхід, полягає в акцентуванні уваги на вивченні лексичних одиниць як основних елементів мови. Цей метод підкреслює важливість засвоєння готових фраз та виразів, які допомагають учням швидше й ефективніше оволодіти мовленням. Лексичний підхід орієнтований на використання автентичних матеріалів, таких як відео чи аудіо, що дозволяє учням занурюватися в мовне середовище та засвоювати лексику в природному контексті.

Total Physical Response (TPR), або метод фізичного реагування, ґрунтується на використанні фізичних рухів для засвоєння нових слів та фраз. Цей метод є особливо ефективним для початкового рівня навчання, оскільки поєднання мови з діями полегшує запам'ятовування та сприяє активізації

лексичних навичок. Хоча метод TPR частіше використовується в молодших класах, він також може бути корисним у старшій школі для розвитку невербальних комунікативних навичок та інтеграції лексики в природне мовне середовище [61, с. 29]. Інтерактивні методи, такі як групова робота та рольові ігри, також відіграють важливу роль у розвитку лексичної компетентності. Групова робота сприяє розвитку комунікативних навичок через співпрацю учнів під час виконання завдань, що потребують використання нової лексики. Рольові ігри дозволяють учням практикувати використання лексичних одиниць у різних ситуаціях, що імітують реальні комунікативні сценарії.

Цифрові технології також відіграють важливу роль у формуванні лексичних навичок. Використання інтерактивних онлайн-платформ, таких як Duolingo, Quizlet та Memrise, дозволяє учням самостійно розширювати свій лексичний запас. Ці платформи надають можливість навчатися через виконання інтерактивних завдань, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу завдяки повторенню та активній взаємодії.

Крім того, відео-та аудіоматеріали на таких платформах, як YouTube чи BBC Learning English, забезпечують доступ до автентичного мовного середовища, що дозволяє учням знайомитися з реальною мовою в дії. Це сприяє розвитку слухових і мовленнєвих навичок, а також дозволяє учням розширювати свій лексичний запас через пасивне та активне засвоєння нових слів і виразів [7, с. 288].

Хоча сучасні методи навчання лексики є ефективними, існують певні виклики, з якими стикаються як учні, так і вчителі. Одним із головних викликів є необхідність адаптації методів до індивідуальних потреб учнів. Наприклад, не всі учні однаково сприймають лексичний матеріал через інтерактивні методи чи технології, тому важливо забезпечити різноманітність методів навчання.

Іншим викликом є необхідність розвитку компетенцій учителів у використанні новітніх методів і технологій. Для успішного впровадження прогресивних методів необхідна постійна професійна підготовка педагогів, що включає володіння новітніми методами та інструментами для навчання лексики.

Таким чином, методи та підходи до розвитку лексичних навичок є ключовим аспектом навчання іноземних мов, оскільки від них залежить успіх іншомовної комунікації. Сучасні методи, такі як Task-based Learning, Content and Language Integrated Learning, Lexical Approach, інтерактивні методи та використання технологій, допомагають учням ефективніше засвоювати лексику та застосовувати її на практиці. Однак для успішного впровадження цих методів необхідна професійна підготовка вчителів та адаптація навчальних методів до потреб учнів.

1.3. Психолого-педагогічні особливості учнів старшої школи

Сучасна психологічна наука визначає підлітковий вік як один із найскладніших періодів у житті людини. Підлітковий період розпочинається з виникнення у дитини почуття дорослості. У драму розвитку вступає нова діюча особа, новий якісно своєрідний фактор особистості самого підлітка. Почуття дорослості як внутрішнє психічне новоутворення має складний зміст.

Для підліткового віку характерні:

- 1) почуття дорослості;
- 2) формування «Ми» – концепції;
- 3) формування референтних груп [5, с. 32–33].

У даному віці спостерігається активний розвиток аномалій у поведінці підлітків, що може спричиняти значні відхилення. Такі порушення притаманні майже усім підліткам (зокрема проблеми з поведінкою частіше трапляються у хлопчиків, тоді як у дівчат частіше можна виявити емоційні розлади).

Першочергові зміни відбуваються у переосмисленні своєї концепції та створенні власної, ще не до кінця сформованої та дещо нестабільної, особистості. У цьому віці відбувається зміна Я – Концепції, а також перехід до так званої «дорослості».

Формуючи будь-яку мовленнєву компетентність учнів, більш того в будь-якому навчально-виховному процесі, вчитель повинен звертати увагу на

психофізіологічні особливості учнів. Об'єктом нашого дослідження є учні старших класів, які відповідно до вікової періодизації відносяться до категорії підлітків. Підлітків виокремлюють в окрему соціально-психологічну групу, зважаючи на те, що цей етап в житті людини є перехідним від дитинства до зрілості [28, с. 191]. На цьому етапі відбуваються якісні зміни не лише у фізичному, але й в психічному здоров'ї особистості. Саме тому його часто можуть називати важким і, навіть, критичним.

Найбільшим зовнішнім подразником у підлітковому віці залишається шкільна тривожність, як основне місце перебування та вид діяльності. Шкільна тривожність – це стан відчуття постійної тривоги, яка виникає у ситуаціях взаємодії з освітнім середовищем.

Разом з тим цей період стає початком для фізичної зрілості. Учні старшого шкільного віку вирізняються готовністю до фізичних і розумових навантажень. Тобто в порівнянні з попередніми етапами дорослішання, на цьому учні стають більше готовими до пізнання, розвитку та роблять перші кроки до вибору майбутньої професії. Для нашого дослідження ми обрали саме учнів старшої школи, оскільки на старшокласниках можна побачити швидкий та позитивний результат нашого дослідження.

Основним видом діяльності учнів старшого шкільного віку є навчання. Проте на мотиваційну складову може впливати багато факторів. Насамперед в умовах цифрової трансформації суспільства, старшокласники більшість свого часу проводять, використовуючи гаджети або в мережі Інтернет. Відповідно учні без жодних додаткових зусиль можуть знайти необхідну для них інформацію і це впливає на те, що їм дуже важко залишатися учбово мотивованими, адже їх інформаційно-комунікативні потреби проявляються в отриманні нової легкої інформації, яка не потребує ніякої інтелектуальної переробки [11, с. 50].

Під час спілкування підлітків складаються відносини та поділ по групах у їх оточенні. Саме на спілкування з своїми однолітками витрачається велика кількість уваги та ментальних ресурсів дитини, адже саме через соціалізацію із оточенням підліток спробує встановити своє «Я». Також в даний період

формування особистості підліток намагається активно відкинути свою приналежність до дітей, але при цьому не може почуватися повністю дорослим. Цей період може супроводжуватися деякими проблемами пов'язаними з нестійкістю нервової системи підлітка та зростання обов'язків та очікувань. Часто в цей період підліткам притаманне копіювання поведінки дорослих, як негативних її аспектів, так і позитивних. Підліток намагається придати своїй поведінці більш дорослого манеру та присвоїти якості і уміння, права і привілеї дорослих. У цей період особистість починає виконувати нові для себе функції та залучається до нової системи відносин. Часто від думки однокласників залежить мотивація учнів до навчання. Для старшокласників важливими аспектами є популярність та репутація, які залежать від оточуючого середовища. Саме тут важливу роль грає питання, яке ставлення у класі сформувалося стосовно навчання. Між батьками учнів зараз широко використовується поняття «вчитися – це модно». Відповідно від середовища в класі, яке формується не лише учнями, але й батьками, вчителями та адміністрацією школи, залежить чи буде це твердження позитивним або негативним. Цікавою та популярною тенденцією є проведення годин класного керівника на тему «Вчитися – це модно». На нашу думку, це допомагає створити позитивну атмосферу освітнього середовища в класі.

Фактором, який впливає на зниження мотивації учнів старших класів і є пов'язаним саме з навчальною діяльністю, є відсутність вміння формулювати чіткі мотиви та цілі. Відповідно втрачається розуміння необхідності отримання знань. Підвищення мотивації учнів спостерігається до тих предметів, які задовольняють їх пізнавальний інтерес. Формується позитивне ставлення до предметів. На розвиток пізнавального інтересу впливає зв'язок навчальної інформації з щоденним життям, майбутнім самоствердженням, а також інноваційність та інтерактивність навчального процесу. Варто зазначити, що вивчення англійської викликає у учнів старшої школи пізнавальний інтерес, адже вони починають розуміти мотиви її вивчення і потрібність у майбутньому житті.

У загальному для людини є дуже важливим процес спілкування. Спілкування – це процес між людьми, в наслідок якого виникає певний міжособистісний зв'язок та в процесі якого відбувається обмін інформацією. Для учнів старшої школи також важливою є комунікативна складова. У процесі спілкування вони проходять етап становлення зрілої особистості. Комунікація саме на іноземній мові та відповідне психологічне середовище виступають значущими факторами для вдосконалення комунікативних особистості школяра вмінь [12, с. 117]. Учні розуміють, що основним інструментом спілкування є мова, яку потрібно вивчати.

Психологи зазначають, що для цього вікового періоду характерним є довільне запам'ятовування, яке є ефективним за умов усвідомленого навчання. Учні старшого шкільного віку повинні розуміти особливості матеріалу, співвідносити та групувати за смислом [23, с. 16]. Зважаючи на цю особливість вчитель повинен враховувати певні аспекти під час організовування освітнього процесу у старшій школі, а саме:

- впровадження комунікативно-пізнавального навчання;
- підвищення змістовності мовлення учня;
- заохочення вираження особистої думки учня щодо конкретної проблеми;
- застосування форм самостійної роботи.

У науковому просторі існує поняття психологічної готовності до вивчення іноземних мов. Психологічна готовність – це не тільки складна системна властивість окремої особистості, це концентрований показник успішності будь-якої її діяльності, міра її професійної здібності [44, с. 13]. Сукупність властивостей і станів учня, яка дозволяє ефективно задовольняти потреби та виконувати завдання відповідно до вимог і умов певної діяльності, формує готовність учня до освітнього процесу.

Стан психологічної готовності до вивчення іноземних мов, на думку вчених, залежить від ряду індивідуальних особливостей учня, які формують психофізіологічну складову, а саме: характеру, темпераменту, навиків, рівня

розвитку вольової та мотиваційної сфер, переконань, здібностей та інтересів. Також можуть впливати зовнішні фактори або труднощі, які пов'язані з соціумом та матеріально-технічним забезпеченням.

У сучасному світі учням старших класів як представникам підліткової групи є притаманна підвищена зацікавленість сучасними технологіями, зокрема до мобільних пристроїв, а також сучасних способів швидкого обміну інформації, а також її доступність яка є можлива завдяки розвинутій сфері комунікації. Вони володіють навичками користування приладами на високому рівні, переважно на більш просунутому рівні ніж старше покоління. Відповідно при використанні сучасних технологій під час викладення навчального матеріалу у школі можна передбачити підвищену зацікавленість до навчального процесу, що можна досягнути використовуючи інформаційні технології, зокрема комп'ютерні та мобільні додатки, програми та сервіси.

Висновки до розділу 1

У першому розділі досліджено теоретичні основи формування лексичної компетентності учнів старшої школи, зокрема розглянуто її складові, методи та підходи до розвитку лексичних навичок, а також специфіку формування англомовної лексичної компетентності у старшокласників.

Лексична компетентність визначається як невід'ємна частина мовленнєвої компетенції, що охоплює знання лексичних одиниць, їх значень та можливостей використання у різних комунікативних ситуаціях. Вона відіграє ключову роль у процесі оволодіння іноземною мовою, сприяючи успішному спілкуванню та вираженню думок. Описані в розділі методи та підходи до розвитку лексичних навичок, демонструють сучасні тенденції у викладанні іноземних мов. Вони дозволяють інтегрувати лексичні знання з реальними комунікативними ситуаціями, підвищуючи мотивацію учнів та ефективність засвоєння лексики.

Особливості формування англомовної лексичної компетентності у старшокласників відзначають важливість використання міждисциплінарних

зв'язків та інтерактивних методів, що сприяють кращому запам'ятовуванню нових лексичних одиниць та їх активному застосуванню в мовленнєвій діяльності.

Таким чином, дослідження теоретичних аспектів формування лексичної компетентності показує необхідність використання сучасних підходів та методик для забезпечення успішного розвитку лексичних навичок учнів старшої школи, особливо в умовах глобалізації та підвищення вимог до володіння англійською мовою.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10 КЛАСУ

2.1. Відбір навчального матеріалу для формування лексичної компетентності на уроках англійської мови у 10 му класі

Єдність форми та змісту визначає існування лексичної одиниці та її функції. Також обидва цих аспекти слова включають у себе варіативність. Лексичні одиниці в певних межах можуть змінюватися, у багатьох випадках значення реалізується в декількох лексико-семантичних варіантах. Тому, оволодіння повинне здійснюватися у процесі навчальної діяльності, щоб включати в себе форму слова та його зміст нероздільно.

Лексичним одиницям також притаманні не лише внутрішні зміни, тобто зміни в будові, але й зовнішні, тобто їх здатність до взаємодії з іншими лексичними одиницями, що дозволяє утворювати нові структури як на рівні слів так і вище.

Засвоєння іноземної лексики можливо представити як певний алгоритм дій із сприйняття лексичних одиниць та їх змістової частини, а також їх запам'ятовування та усвідомлення. Засвоєння іноземної лексики включає також здобуття навичок використання та розпізнавання у мовленні лексичних одиниць. Методики формування іноземної компетентності розрізняють процес ознайомлення із новими лексичними одиницями та їхнім процесом засвоєння. В свою чергу, процес ознайомлення означає синхронну подачу форми лексичної одиниці та її значення, дані дії дозволять учням утворювати необхідні асоціації між смисловим та практичним рівнем лексичної одиниці. Цей процес можна вважати короткотривалим, а процес засвоєння – довготривалим.

Розрізняють активний та пасивний лексичний запас. Активний лексичний запас може бути визначений як дещо обмежений. Такий вид лексичного запасу формується у результаті проходження матеріалу та його використання у письмі та мовленні. У свою чергу пасивний запас являється більш ширшим та надає

основу будування механізмів сприйняття читання та чужого мовлення. Згадані вище складові лексичного запасу мають тенденцію змінюватися упродовж процесу засвоєння матеріалу або через розширення та збагачення досвіду учня. Під час формування іншомовної лексичної компетентності кожен із згаданих аспектів, як пасивний, так і активний, потребують формування протягом усього процесу навчання.

Наступним аспектом формування іншомовної лексичної компетентності є реальний і потенційний словниковий запас. До реального словникового запасу можна віднести увесь лексичний мінімум засвоєний під час проходження процесу навчання. Потенційний лексичний запас формується із навичок та умінь розпізнавати та розуміти лексичні одиниці як зустрічаються вперше, тобто є новими. Таким чином даний аспект дозволяє учню володіти розумінням слів, які зустрічаються вперше та не були результатом спеціального вивчення, що надає можливість, як їхнього розуміння, так і розуміння тексту в цілому. Для сприяння розвитку та формуванню потенційного лексичного запасу учнів необхідно неодноразово звертати їхню увагу на багатозначність слів, важливість їх контексту та лінгвосоціокультурні зв'язки лексичних одиниць. Також позитивним методом є систематичне опрацювання синонімічних та антонімічних рядів слів, що стане у пригоді учням та дозволить їм краще орієнтуватися у мовних ситуаціях.

Розробляючи план на опрацювання певного обсягу лексичного матеріалу необхідно враховувати його призначення, що означає відокремлення та визначення його направленості, наприклад розвиток активного чи пасивного словникового запасу. Також є необхідність розмежовувати повнозначні та службово-структурні слова. До повнозначних слів можна відносити ті слова, які складають його більшість (іменник, прикметники, тощо). Службово-структурні слова являють собою займенники, прийменники, артиклі, модальні і допоміжні дієслова, сполучники та деякі прислівники. Даний тип лексичних одиниць використовується для оформлення речення та мають універсальні функції застосування, що відрізняє їх від повнозначних слів, використання яких є

обмежене.

У зв'язку з обмеженнями у часі в навчанні існує необхідність відбору лексичного мінімуму, який повинен бути відповідний до цілей і змісту навчання іноземної мови.

Беручи до уваги аналіз переліку критеріїв, що пропонується різними авторами, та беручи до уваги особливості цільової аудиторії, можемо виокремити такі *критерії відбору лексичних одиниць* для формування лексичного мінімуму: критерій частотності, критерій функціональності лексичних одиниць, тематичний критерій, критерій подібності лексичних одиниць англійською та латинською мовами, інтеграційний критерій.

В основі відбору лексичного мінімуму стоїть *критерій частотності*, тобто частота вживання лексичної одиниці у спілкуванні. Цей критерій включений майже в усі списки принципів, що говорить про його безперечну релевантність. Проте, за С. Смоліною, ми вважаємо, що з аналізом частотності повинні враховуватися «базові слова», а також всі «лексичні поля», що становлять підґрунтя мови [30, с. 37].

Наступним критерієм є *тематичний критерій*, який розуміють як відбір слів певної тематики. Таким чином, цей критерій у нашій модифікації перегукується з принципом «відповідності встановленої тематиці». На основі тематичного критерію нами були відібрані лексичні одиниці за темою, що вивчалася в межах програми з навчання іноземної мови студентів, а саме “Travelling”.

У нашому переліку критеріїв під *критерієм функціональності лексичних одиниць* ми розуміємо сукупність основних лінгвістичних характеристик лексичних одиниць, а саме: сполучуваність, семантичну цінність, стилістичну нейтральність, локативну здатність, словотвірну цінність та багатозначність. Видається також можливим об'єднати ці лінгвістичні характеристики лексичних одиниць одним критерієм, оскільки вони тісно пов'язані один з одним і постійно накладаються під час відбору конкретних лексичних одиниць.

Лише об'єднання всіх цих критеріїв у один лінгвістичний критерій

функціональності дозволяє нам говорити про цілісність та неподільність критерію.

Також ми виділяємо *інтеграційний критерій*, який передбачає те, що відбір лексичних одиниць проводиться на підставі належності лексичних одиниць до різних профільних навчальних дисциплін. Цей аспект сприяє формуванню системних знань за рахунок встановлення міждисциплінарних зв'язків, які є найважливішою основою у системі вищої педагогічної освіти.

Ми вважаємо за можливе виділити як критерій відбору лексичних одиниць, *критерій подібності лексичних одиниць* в англійській та латинській мовах. Під критерієм подібності у двох мовах ми розуміємо, що за формою лексичні одиниці англійської мови будуть схожі на лексичні одиниці латинської мови, адже багато інтернаціональних слів мають одні латинські корені, що полегшує розуміння невідомих лексичних одиниць та формує навички мовної здогадки.

Основними критеріями у процедурі відбору лексичних одиниць стали: критерій частотності та тематичний критерій. Допоміжними критеріями, відповідно, стали критерій функціональності лексичних одиниць, інтеграційний критерій та критерій подібності лексичних одиниць в англійській та латинській мовах. В той час як критерій частотності, тематичний критерій та критерій функціональності лексичних одиниць можна назвати загальноприйнятими, то інтеграційний критерій та критерій подібності лексичних одиниць в англійській та латинській мовах були виділені та застосовані нами вперше.

Серед провідних *методичних принципів*, що сприяють оволодінню лексичним матеріалом іноземною мовою, є *принцип функціональності*, який полягає в тому, що за навчання аудіювання, говоріння та читання враховується специфіка функціонування кожного виду мовленнєвої діяльності та кожного мовного явища у процесі спілкування.

Відбираючи мінімум лексичного матеріалу та визначаючи відповідну тематику, необхідно обмежувати і певний мовний матеріал. Тут важливо пам'ятати, що, визначаючи теми мовлення, необхідно вирішувати такі питання:

- 1) місце теми навчального процесу;

- 2) одноразовість навчання теми (напр.: розподіл за роками навчання);
- 3) структура теми;
- 4) вихід теми на комунікацію.

З усіх критеріїв найважливішим є специфіка мети теми, виходу теми комунікацію, місце та структура, а інші є довільними (вільними).

Ефективність досягнення поставленої мети навчання гарантується якістю відібраних дидактичних матеріалів. Вибравши текст як засіб навчання та активізації лексичних навичок, слід виходити з того, що, по-перше, тексти є динамічними комунікативними одиницями вищого порядку, за допомогою яких здійснюється мовленнєве спілкування, продуктами людської думки, що несуть «функцію індикатора національної специфіки мови, що вивчається». По-друге, «текст постає як джерело смислової інформації про «затекстову» дійсність» [48, с. 21], яка дозволяє студентам оперувати такими знаннями, що виходять за рамки конкретних лексичних одиниць, та сприяє створенню у них (навчаних) уявлень про соціокультурний ситуативний та психоповедінковий контекст соціуму іншої лінгвокультури. Тому, зокрема, при навчанні іншомовному спілкуванню як частини формування загально лексичної компетентності основний акцент повинен припадати на навчання адекватному сприйняттю та інтерпретації текстів, «включаючи соціально-культурну специфіку, що міститься в них, «затекстову дійсність» [60, с. 18].

Застосування більшості з встановлених принципів відбору лексичної основи текстів (принцип професійної спрямованості текстових матеріалів, принцип автентичності, принцип функціональності, принцип інформативності, принцип тематичної спрямованості, принцип функціональності текстових матеріалів, принцип інформативності, принцип тематичної спрямованості) – дозволяє говорити про те, що дані принципи є для лінгводидактичної науки і можуть використовуватися при відборі текстів у сфері навчання іноземної мови для різних цілей.

Можливо поділити критерії відбору лексичного матеріалу на основні та додаткові. Основними критеріями являються наступні:

- здатність лексичних одиниць поєднуватися із іншими, тобто сполучуваність;
- лексичні одиниці, що надають можливість для висловлювання з важливих тем людських сфер діяльності, тобто семантична цінність;
- також одним з основних критеріїв являється стилістична необмеженість.

Додаткові критерії покликані допомогти визначити найбільш необхідні лексичні навички та звузити їх кількість, щоб не перевищувати можливості учнів на кількість освоєних лексичних навичок, для цього включають наступні додаткові критерії:

- багатозначність слова, тобто можливість його використання та трактування у різних мовних ситуаціях;
- частота його використання у мовленні, що дозволяє визначити найнеобхідніші одиниці;
- словотворчі здатності слова, а також його здатності до побудови, прикладом цієї характеристики можуть являтися стрійові іменники, словосполучення які виражають кількість, сполучники та сполучні слова, прийменники та їх сполучення.

Чим більше лексична одиниця відповідає зазначеним вище критеріям, тим вище є її цінність у навчальному процесі в цілому та в набутті лексичної компетентності включно.

Існує також методична типологія, тобто визначення типів слів за критеріями труднощів, які вони викликають.

До типів труднощів можна віднести наступні зразки:

- складності які пов'язані із засвоєнням звукової, граматичної, структурної, графічної форми лексичної одиниці;
- багатозначні слова, фразеологічні звороти, фразові дієслова можуть являти собою труднощі із опануванням значення лексичної одиниці.

В англійській мові можливо відшукати слова, які використовуються у схожих ситуаціях мовлення, але володіють відмінними значеннями.

Наприклад: to look – to watch – to see, to tell – to speak – to say.

Учням необхідно оволодіти навичками їх розрізнення та вживати залежно від ситуації для їх правильного використання. Нерідко лексичні одиниці можуть викликати складності в освоєні через вплив одних слів на інші у межах однієї мови. Наприклад: hour (година) – our (наш) cereal (сухий сніданок) – serial (серіал) weather (погода) – whether (чи).

Також такі складності можуть бути утворені впливом одних слів на інших, але у рамках декількох мов. Причиною цього являються сформовані лексичні навички у рідній мові. Заради усунення цих незручностей існує необхідність порівняння іноземних лексичних одиниць із ними ж у рідній мові, звертаючи увагу на відмінності вживання чи значення. Приклад: magazine, intelligence.

Наступним прикладом є оволодіння сполучуваністю лексичних одиниць та її збігом та відмінностями у рідній мові. Також виділяють складності активного (синонімічні ряди слів (to pick up – grab), подібні форми звучання (bad – bed), відмінності використання окремих лексичних одиниць) та пасивного словників. Засвоєння односкладових та багатозначних слів вважають важкими для пасивного засвоєння, а також подібні за звучанням та правописом; слова які мають подібності у формі, але різні значення, як в іноземній, так і рідній.

Враховуючи зазначені вище складності формування лексичної компетентності в методиці існують спроби класифікації лексичних навичок з огляду на складнощі які вони викликають. Умовний поділ можна класифікувати наступним чином:

1. Лексичні одиниці, що відповідають конкретним поняттям, наприклад фізичні об'єкти, конкретні дії, тощо (plane, short, swimming, etc.).
2. Лексичні одиниці, що не відповідають конкретним поняттям, а означають абстрактні, вільні для деякої інтерпретації (honest, home, feelings).
3. Наступною групою є структурні лексичні одиниці, які відповідають граматичним елементам (артиклі, питальні слова, займенники), стійкі вирази, фразеологізми та інші цілісні структури.

Вивчення сталих виразів є ще однією перешкодою на шляху формування

іншомовної лексичної компетентності, так як вони можуть містити слова вжиті у іншому значенні ніж засвоєне.

Згадані вище способи семантизації включають у себе як недоліки так і переваги, тому існує необхідність їхнього комбінування та витримки оптимального процесу використання. Сам вибір способу залежить від наступних факторів:

1. Особливості вибраної лексичної одиниці, тобто її форми, сполучуваності, значення та розбіжності із відповідною з рідної мови. Таким чином лексичні одиниці, що виражають абстрактні поняття є неефективними до ілюстрування в реченні та наочного зразку, а одиниці, що відсутні у рідній мові недоцільно семантизувати за допомогою однослівного перекладу.

2. Наступним фактором є належність лексичної одиниці до активного чи пасивного мінімуму. Лексичні одиниці пасивного мінімуму можуть бути семантизовані учнями самостійно за допомогою додаткових засобів (словників або електронних ресурсів) в той час як одиниці активного мінімуму повинні бути розглянуті та пояснені учителем.

3. Також роль відіграє рівень учнів, так на початковому ступені навчання іноземної мови переважає наочність та однослівний переклад, в той час як на вищому утворюється можливість використовувати дефініцію або тлумачення слова за допомогою відомих слів на іноземній мові.

4. Необхідно також враховувати вікові особливості та рівень підготовки учнів. Оптимальність вибраного способу семантизації кожної конкретної лексичної одиниці складається з надійності та доцільності її вживання, що означає, що чим менше зусиль та часу необхідно для розкриття значення одиниці, чим точніше його розуміння учнями, тим кращим являється обраний спосіб семантизації.

Для некомунікативних вправ і завдань виділяють наступні групи вправ:

Вправи спрямовані на засвоєння значення та форми:

- повторення лексичних одиниць (слів, словосполучень і мовленнєвих кліше) вслід за вчителем, з метою виділення наголосу, важких звуків,

звукосполучень; формулювання правил щодо особливостей звучання лексичних одиниць;

- перерахування лексичних одиниць, які володіють спільними характеристиками, тобто певною орфограмою, афіксом тощо; формулювання правил для визначення особливостей читання та написання лексичних одиниць;
- знаходження спільних ознак та групування лексичних одиниць за ними (словотворчими компонентами, частинами мови тощо; формулювання правил словотвору);
- створення рядів слів, що володіють приналежністю до спільної групи об'єднаної за значенням (фрукти, транспортні засоби);
- заповнення пропусків у реченнях та текстах за допомогою відповідних лексичних одиниць;
- опис слова за допомогою його дефініції або зображенням;
- створення синонімічних та антонімічних рядів, як іноземною так і рідною мовами.

Вправи спрямовані на засвоєння сполучуваності слів:

- утворення словосполучень із окремих слів;
- розширення речень за рахунок додавання нових відповідних лексичних одиниць;
- створення різних пар можливих слів, які використовуються у зв'язці;
- пошук еквівалентів у рідній мові до сталих лексичних одиниць.

Ознайомлення з новими лексичними одиницями являється початком формування рецептивних лексичних навичок. Ознайомлення переважно здійснюється за допомогою графічного образу слова, тому усі вправи повинні відповідати чітким зображенням тексту:

- для співвідношення графічного образу лексичних одиниць із їх звучанням здійснюється за допомогою читання в голос;
- завершення речення, вставлення пропущених фрагментів у речення, текст;
- відбір лексичних одиниць із зразку тесту за відповідністю до певної

теми, ситуації; також підбір однокоренових слів;

- визначення значень слова на основі його словотворчих елементів.

Для формування репродуктивних лексичних навичок оптимальною є така послідовність вправ:

1. Вправа на імітацію зразку мовлення.
2. Стислі відповіді на запитання учителя.
3. Вправа на підстановку у зразку мовлення: підстановчі елементи у вправах можуть бути вербальними і підказуватися усно вчителем або подаватися списком, з якого учень може вибирати потрібну лексичну одиницю, та невербальними (малюнки тощо).
4. Вправа на завершення зразка мовлення.
5. Вправа на розширення зразка мовлення (за рахунок інших членів речення).
6. Відповіді на різні типи запитань.
7. Вправа на самостійне вживання лексичних одиниць у фразі/реченні.
8. Вправа на об'єднання зразків мовлення у понад фразові єдності – діалогічну та монологічну.
9. Вправа на самостійне вживання лексичних одиниць у тексті.

У процесі вибору вправ для формування лексичних навичок мовлення значну роль відіграє етап навчання.

Отже, для ефективного формування лексичної компетентності необхідний правильний підбір матеріалу, що включає в себе роз'яснення нових лексичних одиниць, їх введення в мовлення та концентрація на тих аспектах які викликають труднощі в учнів, задля полегшення їхнього сприймання у майбутньому та збільшення ефективності навчання. Також не менш важливим є аспект підбору та організації потенційного словника учнів, для забезпечення розуміння нових лексичних одиниць, як у письмовому, так і усному мовленні.

2.2. Етапи формування лексичної компетентності учнів 10 класу

Формування лексичної компетентності в учнів спрямоване на оволодіння лексичними одиницями у відповідності з відібраними темами і сферами спілкування [2, с.218]. В системі освіти України відбір тем та лексичного діапазону здійснюються навчальною програмою, яка розроблена Міністерством освіти і науки України. Проте самі лексичні одиниці відбираються особисто вчителем, зважаючи на індивідуальні особливості учнів, адже навчальна програма є рамковою.

Цілі формування лексичної компетентності відрізняються для кожного класу, зважаючи на психофізіологічні особливості учнів. Також визначається рівень володіння іноземною мовою, якого учні повинні досягнути на певному етапі навчання у відповідності до «Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» [49] .

Основною ціллю формування лексичної компетентності учнів 10 класу є систематизація та узагальнення набутих знань. Рекомендовано використовувати на уроках форми діяльності, які нагадують реальні умови. В старшій школі вчителі застосовують безліч форм діяльності, а саме: творчі, проектні, групові, інтерактивні форми роботи учнів [2, с.219]. Відповідно до Стандарту та «Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» на момент завершення одинадцятого класу рівень учня має відповідати рівню B1.

Важливим фактором формування лексичної компетентності також являються етапи формування лексичних навичок. Формування лексичної навички можна заключити у два етапи.

Перший етап являє собою ознайомлення учнів із новими лексичними одиницями та включає у себе:

- семантизацію даної лексичної одиниці;
- перевірку розуміння її значення;
- її фонетичне опрацювання;
- запис лексичної одиниці та демонстрація її графічної форми.

Ознайомлення учнів із новою лексичною одиницею є важливим моментом формування лексичної компетентності. Семантика слова, в сукупності із його графічною та звуковою формами, зазвичай і являється предметом ознайомлення. Як було згадано вище, у цей момент необхідно підібрати спосіб семантизації, опираючись на попередньо згаданий ряд факторів (вік учнів, рівень підготовки, характер слова тощо). Ознайомлення з новими лексичними одиницями активного мінімуму може здійснюватися як у контексті мовлення так й ізольовано від нього, а об'єм тексту та його характер співвідноситься до етапу навчання.

Новий матеріал повинен містити в собі лаконічність та яскраве забарвлення, його слід оголошувати чітко та виразно, роблячи акцент на запам'ятовуванні. Після оголошення матеріалу, заради найбільшої ефективності, необхідно записати усі нові лексичні одиниці у словник використовуючи формат: лексична одиниця – транскрипція – переклад – речення для прикладу (контексту).

Рецептивні вправи слугують для перевірки розуміння значення нових лексичних одиниць. У той час як ознайомлення з лексичними одиницями лексичного мінімуму здійснюється учнями самостійно, за допомогою словників (звичайних або сучасних електронних), за допомогою аналізу чи здогадки їх значення за контекстом.

Другий етап формування лексичних навичок це автоматизація дій учнів при використанні нових лексичних одиниць. Розрізняється два види:

- автоматизація, яка здійснюється на рівні словотвору, словосполучення або фрази чи речення;
- автоматизацію, яка здійснюється на рівні діалогічного або монологічного мовлення та тексту.

Для удосконалення та формування лексичних навичок учитель організовує тренування на рівні автоматизації дій учнів із новими лексичними одиницями активного запасу. Результатами такого процесу є оволодіння формою, функцією та значенням лексичних одиниць завдяки виконанню не комунікативних та

умовно-комунікативних вправ.

На рецептивному та продуктивному рівнях відбувається застосування та відтворення лексичних одиниць. Для цього учителеві необхідно створити умови для спілкування в усній та письмовій формах із залученням використання нових лексичних одиниць. Під час виконання таких завдань учні використовують нову лексику в мовленні відповідно до поставленої комунікативної ситуації спілкування.

Наступним етапом засвоєння лексичних одиниць проходить шляхом використання некомунікативних, умовно-комунікативних та комунікативних вправ, які є спрямовані на набуття знань, формування навичок та здатності використання набутих навичок у багатьох видах мовленнєвої діяльності. Для формування лексичних навичок виділяють наступні групи вправ: для формування лексичних навичок аудіювання, говоріння, читання та письма.

Дослідженням етапів формування лексичної компетентності займаються М. Коханевич і Н. Джава [11], Л. Горбатюк [6], Дієго Марконі [50].

На етапі ознайомлення з новими лексичними одиницями учень формує знання про лексичну систему, правила та особливості користування нею. Учні сприймають на цьому етапі нові лексичні одиниці через семантизацію. О. Бігич виділяє такі способи семантизації: розповідь; бесіда; самостійне ознайомлення з лексичною одиницею [2, с. 224].

Презентація нової лексичної одиниці здійснюється вчителем на уроці. Для вчителя на етапі ознайомлення важливими є чіткість, правильність вимови та добре підібраний контекст лексичної одиниці, оскільки психологи зазначають, що для учнів коригування лексики є значно складнішим етапом ніж презентація.

Науковці поділяють усі способи семантизації лексичних одиниць на дві групи: перекладні та безперекладні [13, с. 119].

До перекладних способів відносять:

- однослівний переклад — переклад лексичної одиниці відповідним еквівалентом з рідної мови;
- багатослівний переклад — переклад лексичної одиниці декількома

відповідними еквівалентами з рідної мови;

- пофразовий переклад – переклад окремих словосполучень;
- тлумачення значення – тлумачний опис лексичної одиниці, що перекладається.

До безперекладних способів належать:

- 1) невербальна семантизація (жести, міміка, рухи, демонстрація малюнків/карток);
- 2) вербальна семантизація, яка поділяється на:
 - а) контекстуальна семантизація – переклад лексичної одиниці за допомогою контексту вживання;
 - б) зіставна семантизація – на основі вже відомих учневі лексичних одиниць;
 - в) дефініція – пояснення значення лексичної одиниці рідною мовою;
 - г) дефініція на іноземній мові – пояснення значення мовою, що вивчається учнем.

Вчитель має можливість обрати спосіб семантизації, проте на цей вибір впливає ряд факторів (Рисунок 1.2). Для прикладу лексичні одиниці, які мають повний однослівний еквівалент в рідній мові краще перекладати способом однослівного перекладу, а абстрактні поняття недоцільно семантизувати невербальним способом.

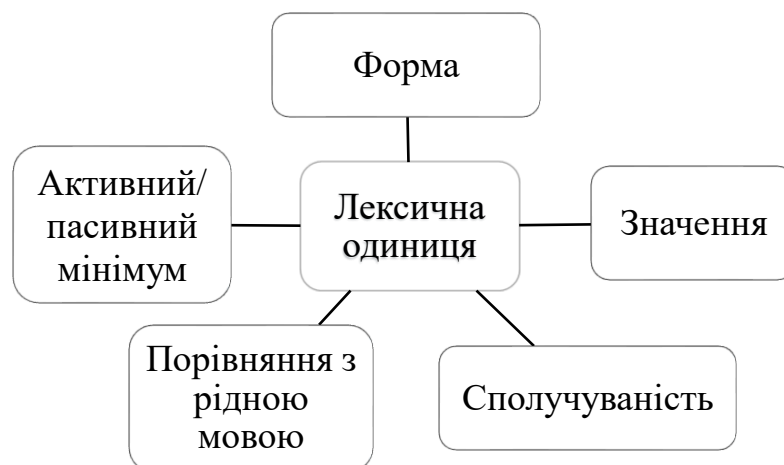

Рис. 1.2. Лінгвістичні особливості лексичної одиниці, які впливають на спосіб її семантизації

На початковому етапі найефективнішими способами семантизації є наочність та однослівний переклад. Проте вчитель також повинен використовувати фактор економічності при виборі способу семантизації, оскільки представлення нової лексичної одиниці для учнів не має бути громіздким процесом.

Наступний етап формування лексичної компетентності - автоматизація. На цьому етапі учні тренують та удосконалюють лексичні навички. Це здійснюється способом некомунікативних або умовно-комунікативних вправ, які підбирає вчитель [2, с. 227].

Деякі вчені також виділяють третій етап формування лексичної компетентності – етап застосування або активізації. Передбачається, що на цьому етапі учні повинні вживати нові лексичні одиниці у комунікативних ситуаціях, які створює учитель.

Науковці виділяють чотири підходи до навчання нових лексичних одиниць [2, с. 225]:

А. Інтуїтивний.

1. Ознайомлення – пошук зв'язку між словом та значенням, без проведення паралелей на рідну мову;
2. Автоматизація – багаторазове повторення лексичної одиниці;
3. Активізація – в найбільш наближених умовах до реального спілкування.

Б. Свідомо-зіставний.

1. Ознайомлення – лише з значенням та формою, без особливостей застосування;
2. Автоматизація – зіставлення з рідною мовою (вправи на переклад, відповіді на запитання);
3. Активізація – в рамках навчального завдання.

В. Функціональний.

1. Ознайомлення – вивчення лексичної одиниці через контекст і мотивація до використання:

2. Автоматизація – самостійний процес учня, який здійснюється у процесі спілкування:

3. Активізація – виконання комунікативних вправ.

Г. Інтенсивний.

1. Ознайомлення – багаторазове представлення великої кількості лексичних одиниць;

2. Автоматизація – у контексті;

3. Активізація – кероване спілкування.

На нашу думку, вчитель повинен самостійно підбирати підхід до навчання нових лексичних одиниць, зважаючи на особливості учнів та умови для навчання. Також доречним може бути раціональне поєднання декількох підходів для ефективного досягнення головної мети – формування лексичної компетентності. Проте варто розуміти, що у сучасному світі дедалі більшої значущості набуває так зване поняття «lifelong learning» тобто освіти впродовж усього життя. Цей концепт був запропонований міжнародною організацією ЮНЕСКО в 2016 році [73]. Даний концепт побудований на ідеї, що «навчання – це процес, який триває усе життя, тому уся освіта повинна бути організована навколо цього принципу» [66, с. 293].

Базуючись на цьому, важко уявити людину, яка змогла б навчатися нового впродовж усього свого життя, без самомотивації, творчого натхнення. Творча людина завжди здатна відшукати те джерело натхнення, яке підходить саме їй. Ніщо не стимулює людину до дослідницької діяльності так, як можливість проявити себе в улюбленій сфері, ознайомитися з динамічним розвитком її тенденцій, презентувати себе як спеціаліста або просто як відданого прихильника тієї чи іншої теми.

І складно уявити щось більш корисне ніж вільне володіння міжнародною мовою спілкування. Тією мовою, завдяки якій одного індивіда можуть почути люди звідусіль. Важливо лише мати комп'ютер, мобільний гаджет та доступ до Інтернету.

Вищеназваний інструментарій активно впроваджується в освітній процес XXI століття. Розробляються нові навчальні програми, які залучають усі переваги сучасної комп'ютеризації.

2.3. Комплекс вправ для формування лексичної компетентності із використанням цифрових технологій

Провівши детальний аналіз теоретичних джерел та методичного матеріалу та беручи до уваги особливості формування лексичних навичок, а також враховуючи, що цільову групу у нашому дослідженні формують майбутні вчителі англійської мови, ми сформуваємо комплекс вправ для розвитку лексичної компетентності, що містить *3 підгрупи вправ* відповідно до етапів формування лексичних навичок, які ми розподілили відповідно на 3 етапи:

- 1) етап ознайомлення (презентації мовного матеріалу);
- 2) етап тренування (закріплення мовного матеріалу);
- 3) етап практики в спілкуванні (розвиток навичок та вмінь використовувати лексику в різних видах мовленнєвої діяльності, у говорінні та письмі, зокрема).

На кожному етапі застосовують відповідні типи вправ, зразки яких наведемо нижче:

- 1) перший етап або орієнтовно-підготовчий (студенти повторюють або засвоюють новий лексичний (а також фонетичний та граматичний) матеріал і виконують завдання щодо формування лексичних навичок згідно запропонованого зразка чи в межах заданого правила);

- 2) під час другого етапу відбувається відпрацювання дій студентів з використанням нового лінгвістичного матеріалу у типових завданнях, в основному на фразовому чи синтаксичному рівнях (інколи, на рівні слів або словосполучень);

- 3) третій етап передбачає наступну автоматизацію й удосконалення навичок учнів у практикуванні нового лексичного матеріалу.

У нашій роботі ми взяли за основу типологію завдань за Н. Складенко, яка описує їх за такими критеріями:

- направленість на прийом / видачу інформації (рецептивні, рецептивно-репродуктивні, репродуктивні, продуктивні, рецептивно-продуктивні);
- комунікативність (некомунікативні, комунікативні, умовно-комунікативні);
- вмотивованість (невмотивовані, вмотивовані);
- за рівнем керування діями (з повним, з частковим, з мінімальним керуванням);
- наявність / відсутність ігрового компонента (з рольовим ігровим компонентом, з нерольовим ігровим компонентом, без ігрового компонента,);
- спосіб виконання вправи (індивідуальні послідовні, індивідуальні одночасні, парні послідовні, парні одночасні, у малих групах, у команді, у групі);
- відсутність / наявність опор (без (штучних) опор, зі спеціально створеними опорами, з природними опорами);
- тип виконання (усні, письмові);
- залучення рідної мови та / або першої іноземної мови (одномовні, двомовні, перекладні);
- локація виконання (аудиторні, позааудиторні) [32, с. 72].

Наведемо приклади різних видів та типів вправ для формування лексичних та граматичних навичок у різних видах мовленнєвої діяльності (читанні, слуханні, говорінні, письмі) на основі драйвер-очної моделі змішаного навчання, за якою більша частина матеріалу вивчається в класі, а он-лайн навчання відіграє допоміжну роль.

1. Етап семантизації лексики

Для цього етапу ключовими є умовно-мовленнєві, рецептивно-репродуктивні завдання. Вони можуть бути кількох типів: імітативними, підстановчими, трансформаційними, у вигляді запитань-відповідей і т.д. Цей етап дозволяє та потребує застосування усіх типів опор, як вербальних, так і невербальних, підстановчих, зорових та слухових опор. Ефективно доречними

будуть також ігрові вправи. На цьому етапі, найчастіше використовуються такі веб-ресурси, як *Quizlet*, *Wizer*, *LearningApps* та *WordWall* [52, 51, 54, 55].

2. Етап автоматизації – вправи, які активізують використання нових лексичних одиниць в говорінні і сприяють швидкому засвоєнню їх. Основне призначення вправ цього типу – доведення до автоматизації вживання нового лексичного матеріалу в різних видах мовленнєвої діяльності. На цьому етапі, найчастіше застосовувались такі веб-ресурси, як *Kahoot!*, *H5P*, *WordWall*, *Wizer* та *LearningApps*.

3. Етап вживання – вправи, за допомогою яких учні використовують вивчену лексику в різних комунікативних навчальних ситуаціях. Вправи такого типу дозволяють підтримувати на високому рівні засвоєнні знання. Для цього використовувались усі вище перераховані веб-ресурси, а також додаткові *BBC Learning English*, *TED Talks*, *MyEnglishPages* та *YouTube*.

На першому етапі, було розроблено вправи, які ознайомили учнів з новими словами за допомогою інтерактивних засобів. Як відомо, учні краще засвоюють інформацію, якщо її подати цікаво та послідовно.

Зразок 1.

Етап: семантизації.

Веб-ресурс: *Quizlet*.

Прийом: учень знайомиться з лексикою за допомогою слухового та зорового сприйняття, що підвищує вірогідність запам'ятати нові лексичні одиниці швидше.

Мета: ознайомити учнів з новим тематичним вокабуляром, пояснити значення нових слів та правильній вимові.

Завдання: *Look at the pictures and read the new vocabulary in turn. After reading, check the pronunciation of each word. Make a sentence with any word of your choice.* (Рисунок 2.1.)

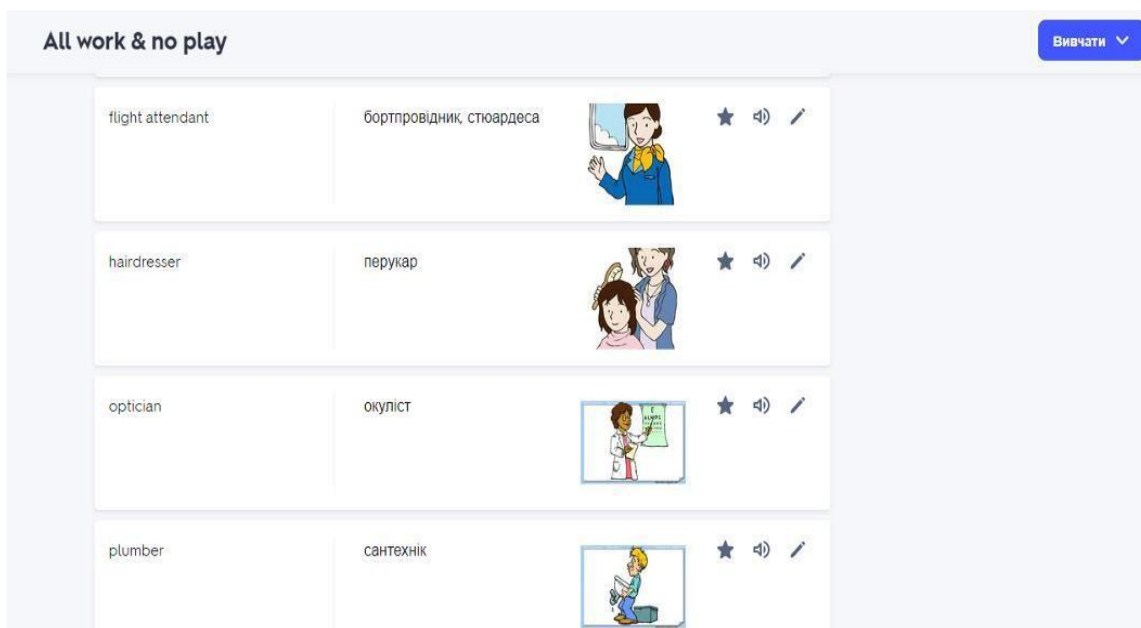

Рис. 2.1. Зразок вправи Quizlet на етапі семантизації

Зразок 2.

Етап: семантизації.

Веб-ресурс: Quizlet.

Прийом: учні за допомогою тестових завдань на вибір навчаються відрізняти нові поняття між собою, це доповнюється картинками, які вносять різноманітність та ігровий момент в вправу.

Мета: тренувати знання нових лексичних одиниць.

Завдання: *Determine the correct translation of the word and its definition* (Додаток А).

1. Електрик –

a) carpenter; b) plumber; c) lawyer; d) electrician.

2. A person who monitors the comfort and safety of air, land and sea passengers:

a) accountant; b) flight attendant; c) porter; d) plumber.

3. Guess the profession of the person who uses these items: syringe, stethoscope, test tubes, tripod, dropper: a) vet; b) dentist; c) nurse; d) cleaner.

Зразок 3.

Етап: семантизації.

Веб-ресурс: LearningApps.

Прийом: прослухати аудіозапис та вказати правильну відповідь.

Мета: активізація нової лексики під час прослуховування аудіо, розвиток аудитивних навичок в учнів.

Завдання: *Listen carefully to the excerpts from the audio and guess what professions the audio is talking about. If necessary, listen to the recording twice!*

(Додаток А)

1. This person grows crops and also raises animals and sometimes drives a tractor. Who is this person? ...

2. This person works with medicine in any form, he/she often communicates with different people. ...

3. This person often stands and deals with various scissors, hairspray and hairpins. ...

4. This person always carries a gun and handcuffs. A person is concerned about the safety of citizens and catches criminals. ...

Зразок 4.

Етап: семантизації.

Веб-ресурс: LearningApps.

Прийом: розповідь.

Мета: розвиток навичок монологічного мовлення в учнів, активізація вивченої лексики в усному мовленні.

Завдання: *Interactive game «Tell me what you do for a living». Each student secretly chooses a number, and the name of the profession is hidden under it, the student talks about himself in detail, and other students guess. (Seller, lawyer, programmer, vet, chief cook, doctor, electrician, actress, secretary, waiter)* (Додаток А).

Зразок 5.

Етап: семантизації.

Веб-ресурс: Wizer.

Прийом: правильно вказати та позначити предмети.

Мета: за допомогою зорового сприйняття стимулювати швидше запам'ятовування нового лексичного матеріалу.

Завдання: *Look at the picture, there you will see many objects that surround the nurse. Specify the name of these objects correctly. If you don't know, use a dictionary and note the unknown words!* (Рисунок 2.2.)

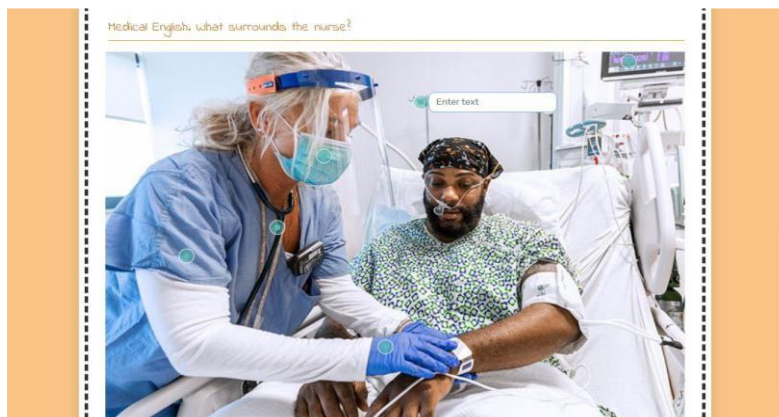

Рис. 2.2. Зразок вправи Wizer на етапі семантизації

Зразок 6.

Етап: семантизації.

Веб-ресурс: Wizer.

Прийом: відшукати нові слова серед інших слів.

Мета: після ознайомлення з новим тематичним матеріалом, щоб учні краще запам'ятали слова та їх правильне написання.

Завдання: *Look at the picture and find 15 words from the list. When you find the right word, click on the first and last letter.*

Зразок 7.

Етап: автоматизації.

Веб-ресурс: WordWall.

Прийом: класифікація термінів відповідно до елементів, що їх характеризують та описують.

Мета: поглибити засвоєння нових лексичних одиниць, тренувати різницю між термінами «salary» та «wage», «income» та «revenue».

Завдання: *There are four different terms in front of you. You need to distribute the items from the left between them so that all the cells are filled* (Додаток Б).

Зразок 8.

Етап: автоматизації.

Веб-ресурс: LearningApps.

Прийом: виконання письмової вправи з новими лексичними одиницями.

Мета: удосконалити навички володіння новим лексичним матеріалом, тренувати навички писемного мовлення.

Завдання: *Look at the pictures and guess the name of each profession. After that, write one sentence for each of the pictures. Try to use as many words as possible from the new topic. Write sentences in the box under the photo.* (Рисунок 2.3.)

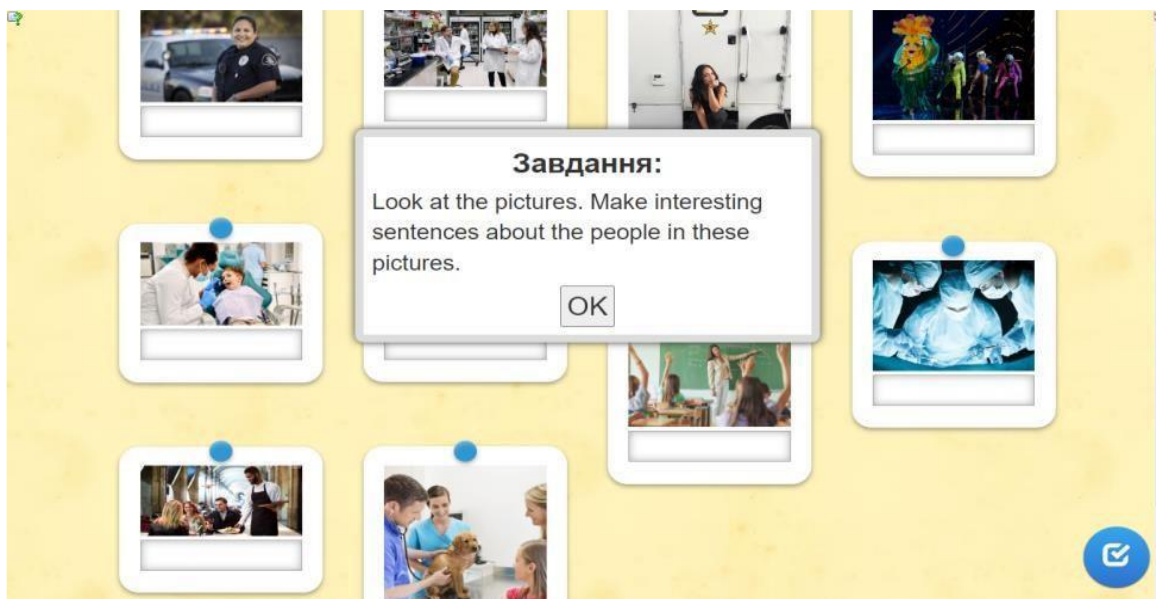

Рис. 2.3. Зразок вправи LearningApps на етапі автоматизації.

Зразок 9.

Етап: автоматизації. Веб-ресурс: Kahoot!.

Прийом: перегляд відео, виконання вправи «True or False» після перегляду.

Мета: тренувати навички аудіювання та перевірити правильність почутого після завершення відео.

Завдання: *Watch the video carefully. Take note of important details. After watching, complete the «True or False» exercise for video «Scariest Jobs In The World» (YouTube)* (Додаток Б).

Зразок 10.

Етап: автоматизації.

Веб-ресурс: LearningApps.

Прийом: перегляд відео, відповіді на запитання під час перегляду, переказ змісту та основної інформації з відео.

Мета: тренувати навички аудіювання.

Завдання: *Watch the video "The 10 Weirdest Jobs in the World and What They Pay" and answer the questions while watching. Recite the main information from the video* (Додаток Б).

- 1) Do you think this profession is important? Justify why?
- 2) Do you think it is easy to work like this? Isn't it boring?
- 3) Would you like to have a professional bridesmaid at your wedding?
- 4) Do you think this problem is worth hiring people to solve? Justify your opinion.
- 5) Do you think the profession that this guy talked about is interesting for you? Why?

Зразок 11.

Етап: автоматизації.

Веб-ресурс: LearningApps.

Прийом: складання речень по картинці.

Мета: удосконалювати навички монологічного мовлення в учнів, тренувати навички комунікації.

Завдання: *Look at the pictures and orally make interesting sentences that relate to the given pictures. Use the learned vocabulary! Everyone in turn voices their sentence* (Додаток Б).

Зразок 12.

Етап: автоматизації.

Веб-ресурс: LearningApps.

Прийом: складання діалогу з використанням вивченої лексики.

Мета: удосконалювати навички діалогічного мовлення в учнів, практикувати роботу в парах.

Завдання: *Work in pairs. Write a dialogue and act it out in roles (First, divide the professions among yourselves, then everyone chooses a partner. The pair must*

come up with and act out a dialogue according to the photo. The dialogue must contain learned vocabulary (the amount of vocabulary is determined by the students, but at least 5 learned words). (Рисунок 2.4.)

Рис. 2.4. Зразок вправи LearningApps на етапі автоматизації

Зразок 13.

Етап: вживання.

Веб-ресурс: H5P.

Прийом: драматизії (розігрування діалогу в ролях).

Мета: практикувати навички усного мовлення, монологічного та діалогічного, тренувати використання тематичного матеріалу в усному мовленні.

Завдання: *Work in pairs. Read the dialogue, try to remember as many tapes as possible. Role-play the dialogue. Do not forget about intonation and correct pronunciation according to the situation. If you forgot the words, try to improvise (Додаток В).*

Зразок 14.

Етап: вживання.

Веб-ресурс: LearningApps.

Прийом: інтерактивна гра крокодил.

Мета: практикувати навички монологічного мовлення та використання тематичного матеріалу в усному мовленні.

Завдання: *Students are divided into two teams, then students from each team go to the teacher in turn and explain to the class the word they see on the web resource.*

They explain it with words and gestures. Everyone else tries to guess it. The team that names more correct answers wins (Додаток В).

Зразок 15.

Етап: вживання.

Веб-ресурс: LearningApps.

Прийом: вставити слова в текст.

Мета: тренувати навички писемного мовлення.

Завдання: *Before doing the exercise, read the article «Biography of President Barack Obama». Do the exercise on inserting the missing words in the text. Write the words in the boxes. A word will not be counted if there is a spelling error. (Рисунок 2.5.)*

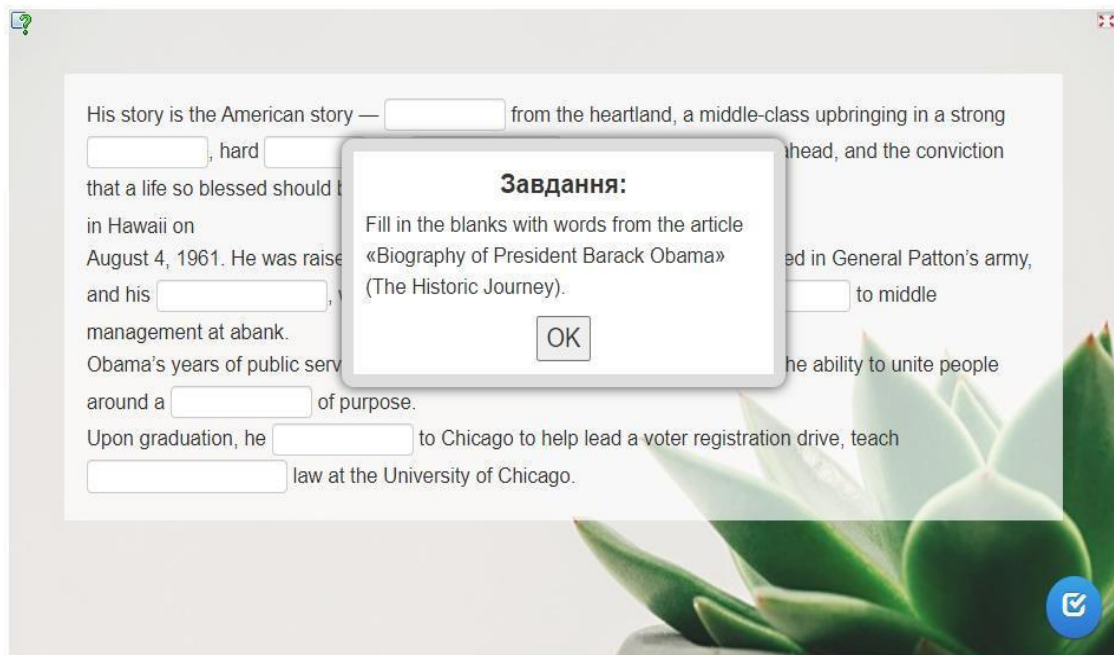

Рис. 2.5. Зразок вправи LearningApps на етапі вживання

Зразок 16.

Етап: вживання.

Веб-ресурс: Wordwall.

Прийом: дискусія відповідно до теми.

Мета: практика вживання вивченої лексики в усному мовленні, тренування навичок комунікації.

Завдання: *Interactive game-discussion with students «Random playing card».* Each of the students clicks on the card and a question appears to him, to which the student must give a complete answer (Додаток В).

Зразок 17.

Етап: вживання.

Веб-ресурс: LearningApps, 6 Minute English.

Прийом: прослуховування діалогу «Are you following your dreams?», відповіді на запитання після прослуховування.

Мета: тренування навичок аудіювання під час прослуховування діалогу.

Завдання: *Listen carefully to the dialogue. Write down important facts. Answer the questions after listening* (Додаток В).

- 1) Where did the first dreamer live?
- 2) What did the people of Riverside do?
- 3) What was Daisy's main point?
- 4) Tell us about the second group of dreamers? Where did they come from? But what do they dream about?
- 5) With whom does Herman compare himself?
- 6) According to the audio, what do most people regret?

Зразок 18.

Етап: вживання.

Веб-ресурс: WordWall.

Прийом: інтерактивна гра «Поки не закінчився час. То правда чи брехня?» за статтю «Short Story on Workplace Conflict».

Мета: тренування навичок монологічного та діалогічного мовлення.

Завдання: *Before starting the game, read the article "Short Story on Workplace Conflict" carefully. Next, statements will appear in front of you on the treadmill and you need to answer whether they are true or false, as well as prove why you think so. You are given 1 minute for each statement* (Додаток В).

1. John had a great team, but one employee in particular just had a bad attitude (T/F).

2. John had a hard time dealing with conflicts at work (T/F).
3. The conflicted employee was hired by John when he was a manager (T/F).
4. The employee was arrogant in everything (T/F).
5. Only John was concerned about the employee's behavior (T/F).
6. John only gave him a written warning (T/F).
7. The conflicted employee was at work when John first came to the company (T/F).

Провівши заняття та впровадивши нові вправи на веб-ресурсах, ми підрахували, який онлайн ресурс ми використовували частіше. Підрахування цих даних має на мені оцінити корисність та ефективність кожного сайту під час навчання (Рисунок 2.6.)

Рис. 2.6. Статистика використання різних веб-ресурсів на заняттях

Проаналізувавши загальну кількість та частоту використання різних веб-ресурсів на проведених заняттях було виявлено, що найчастіше використовувались такі освітні ресурси, як LearningApps – 41% (16 разів), WordWall – 21% (8 разів), Quizlet – 13% (5 разів), Wizer та Kahoot! – 10% (по 4 рази), а також H5P – 5% (лише 2 рази).

Висновки до розділу 2

У ході нашої роботи визначили підходи до відбору матеріалу та загальні критерії для формування лексичного мінімуму: критерій частотності, критерій функціональності лексичних одиниць, тематичний критерій, критерій подібності лексичних одиниць англійською та латинською мовами, інтеграційний критерій.

У розроблених вправах надано перевагу формату «учень» – «учень». Окрім того, виокремлено критерії відбору матеріалу для навчання лексичної компетентності англійської мови. У відповідності до зазначених критеріїв сформовані завдання у відповідності до теми «Travelling» в межах предмету «Англійська мова».

Розроблена модель формування англомовної лексичної компетентності реалізована в межах трьох етапів: 1) етап ознайомлення (презентації мовного матеріалу); 2) етап тренування (закріплення мовного матеріалу); 3) етап практики в спілкуванні та письмі (розвиток навичок та вмінь використовувати лексику в різних видах мовленнєвої діяльності, у говорінні та письмі, зокрема).

Увага була спрямована на поетапності формування лексичних навичок та різноманітні застосування інформаційних ресурсів та технічних засобів. Опис вправ здійснювався за класифікацією Н. Складенко.

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Організація та проведення педагогічного експерименту з перевірки ефективності розробленої методики

Важливе місце у дослідженні ефективності інтерактивних платформ у навчальному процесі іноземної мови та його ефективності надається експерименту. Дослідження було орієнтоване на оцінку впливу інтерактивних платформ на формування лексичної компетентності учнів, зручності використання платформ й викликів, з якими стикаються як учні, так і вчителі. За його використанням отримуються загальні та вузько направлені закономірності вивчення іноземної мови. Для його проведення необхідна ретельна робота на усіх етапах дослідження, як на підготовчому, так і на основному та підсумковому.

Визначними ознаками експерименту являється:

- обмеження в формі проведення, часі та матеріалах;
- присутність завчасно сформульованої гіпотези;
- план та структура організації, відповідні заданій гіпотезі;
- змога ізоляції зовнішнього впливу на досліджуваний фактор;
- фіксація попереднього та заключного результату релевантних для дослідження критеріїв, що відповідають характерним проблемам, які розглядаються у експерименті та його цілей.

Під час підготовки, організації і проведенні експерименту ми керувалися науковими обґрунтуваннями та теоретичними положеннями наданими у наступних наукових роботах [24, с. 243].

Організаційний або підготовчий етап експерименту передбачає:

1. Формулювання робочої гіпотези експерименту. Наступні гіпотези були висунуті перед проведенням експерименту:

- використання цифрових технологій з метою формування англомовної лексичної компетентності в учнів старших класів буде ефективним;
- використання цифрових технологій не матиме негативного впливу на навчальний процес;
- використання цифрових технологій з метою формування англомовної лексичної компетентності в учнів старших класів буде не ефективним.

2. Визначення мети і завдань експерименту.

Метою нашого експерименту ми визначили перевірку ефективності розробленої методики формування англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу середньо освітніх шкіл з цифрових технологій. Для втілення нашої мети нами було поставлено наступні завдання:

3. Основним завданням діагностичного тестування було оцінити рівень володіння базовою лексикою та розуміння значень слів, а також вміння використовувати лексичні одиниці на практиці. Для оцінки рівня сформованості лексичної компетентності було використано комплекс вправ із завданнями наростаючої складності – тестування, де учні виконували завдання на розпізнавання значень слів і відповідність лексичних одиниць контексту, в якому вони вживаються; закриті запитання, в яких учні мали заповнити пропуск чи відкрити дужки; запитання відкритого типу, де потрібно було написати есе на задану тему (Додаток А). Підготовка експериментального матеріалу.

На даному етапі експерименту нами було розроблено вправи для формування англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу з використанням цифрових технологій, а також було розроблено вправи для проведення перед експериментального зрізу.

4. Обирання методики проведення експерименту.

Експериментальне навчання проходило з 10.02.2025 до 21.03.2025 року у Козівському ліцеї ім. В. Герети Тернопільської області. Експеримент проводився в учнів 10 класу за традиційною методикою. Було сформовані експериментальна (ЕГ) та контрольна групи (КГ), згідно обраної методики. Під час експериментального навчального процесу проводилося порівняння методів,

умов та результатів навчання в обох експериментальній і контрольній групах.

5. Підбір учасників експерименту та формування груп.

Результати вхідного діагностичного тестування рівня сформованості лексичної компетентності учнів експериментальної групи відображено графічно на Рисунку 3.1.

Рис. 3.1. Рівень сформованості лексичної компетентності ЕГ під час вхідного тестування

Переважає кількість учнів в експериментальній групі мала середній рівень сформованості англійської лексичної компетентності, що свідчить про задовільне засвоєння лексичного матеріалу. У той же час лише 11% учнів показали високий рівень, що свідчить про потребу в поглибленні словникового запасу й подальшому формуванні лексичної компетентності. Результати вхідного діагностичного тестування рівня сформованості лексичної компетентності учнів контрольної групи відображено графічно на Рисунку 3.2.

Рис. 3.2. Рівень сформованості лексичної компетентності КГ під час вхідного тестування

У контрольній групі переважав середній рівень сформованості лексичної компетентності, проте відсоток учнів з достатнім рівнем (31%) більший, ніж в експериментальній групі. Високий рівень показали 12% учнів, що свідчить про такі ж проблеми у досягненні результатів формування лексичної компетентності, як і в експериментальній групі.

Як бачимо, порівняльний аналіз результатів тестування в обох групах засвідчив, що значної різниці у рівні сформованості лексичної компетентності між ними на діагностичному етапі не виявлено. У контрольній групі було дещо більше учнів з достатнім рівнем, але кількість учнів із високим рівнем була фактично однаковою в обох групах. Ці показники створили передумови для об'єктивного порівняння змін під час експерименту.

3.2. Оцінка та інтерпретація результатів

Після проведення дослідження із використанням онлайн-платформ у експериментальній групі було запропоноване контрольне тестування для учнів обох груп (Додаток Б).

Цей тест містив завдання, подібні до тих, які були використані у діагностичному тестуванні, і мав на меті виявити ті зміни у рівні сформованості лексичної компетентності, які відбулись у контрольній та експериментальній групах під час проведення педагогічного експерименту. Результати тесту оцінювались за тими самими критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти.

Результати контрольного тестування рівня сформованості лексичної компетентності експериментальної групи подані у графічному вигляді на Рисунку 3.3.

Рис. 3.3. Рівень сформованості лексичної компетентності експериментальної групи під час вихідного тестування

Після проведення експерименту кількість учнів з високим рівнем збільшилась до 28%, що свідчить про позитивний вплив використання інтерактивних онлайн-платформ на формування лексичної компетентності учнів. Аналогічно збільшилась кількість учнів з достатнім рівнем, що також вказує на покращення загального результату групи. Так само зменшилась частка

учнів із початковим рівнем сформованості лексичної компетентності, що засвідчує ефективність використання інтерактивних платформ для підвищення рівня знань лексичного матеріалу.

Результати контрольного тестування рівня сформованості лексичної компетентності контрольної групи відображено на Рисунку 3.4.

Рис. 3.4. Рівень сформованості лексичної компетентності контрольної групи під час вихідного тестування

У контрольній групі після експерименту так само відбулись зміни, проте не такі значні, як в експериментальній групі. Високий рівень показали 16% школярів, що є незначним збільшенням порівняно з вхідним тестуванням. Аналогічно відстежувався певний прогрес з кількістю учнів із середнім та достатнім рівнем сформованості лексичної компетентності, проте не настільки суттєвий, як в експериментальній групі.

Після порівняння результатів діагностичного та контрольного тестування, проведеного в обох групах, ми виявили, що рівень лексичної компетентності учнів експериментальної групи значно зріс після занять, під час яких активно використовувались інтерактивні онлайн-платформи (Рисунок 3.5). Якісний аналіз результатів засвідчив, що учні експериментальної групи не лише краще за учнів контрольної групи запам'ятовували слова, а й використовували їх впевненіше в контексті.

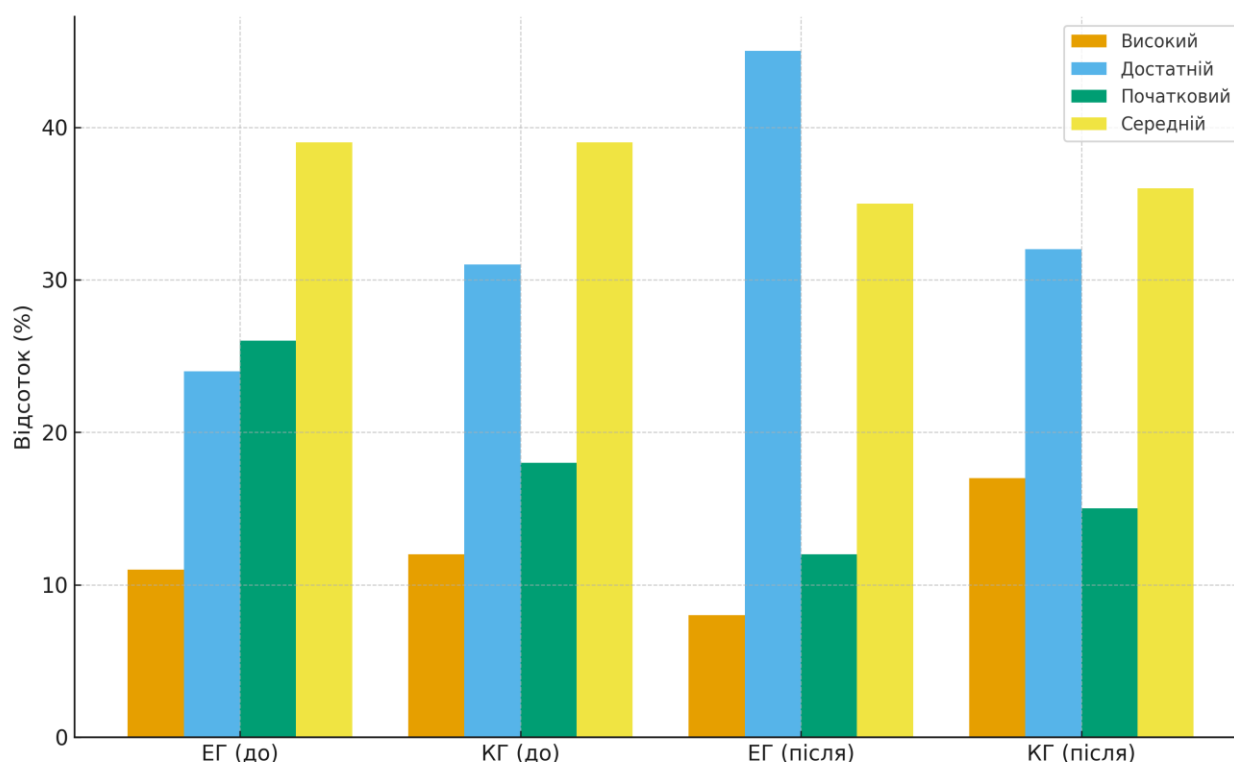

Рис. 3.5. Порівняльний аналіз результатів вхідного та вихідного тестувань

Через необхідність об'єктивності оцінювання рівня розвитку навичок використання лексичних одиниць за встановленими раніше критеріями, усі результати нашого зрізу були виражені за допомогою коефіцієнта навченості, який визначається за формулою В. П. Безпалька: $K=Q/N$, де Q – загальна кількість балів, отримана за виконання завдання; N – максимально можлива кількість балів за виконання завдання. Зазначимо, що максимально кожен учень може отримати 12 балів за виконання завдання. Максимально можливий коефіцієнт успішності складає 1.

У відповідності із отриманими учнями балами ми представимо результати перед експериментального зрізу у Таблиці 3.1.

Отже, після аналізу результатів перед експериментального зрізу ми можемо винести висновок, що рівень вживання лексичних одиниць в межах конкретної теми в форматі усного говоріння у учнів.

Табл. 3.1

Середні показники коефіцієнта навченості учнів за результатами перед експериментального зрізу

Група	Отримані бали за окремими критеріями		Середній бал	Середній коефіцієнт навченості
	Правильність вживання ЛО при виконанні вправ	Доречність вживання ЛО при виконанні вправ		
КГ	3,56	3,71	7,9	0,65
ЕГ	3,34	3,50	7,3	0,60
Максимальна кількість балів				
	6	6	12	1

Різниця між контрольної (КГ) і експериментальною (ЕГ) групами до експерименту невелика:

- середній бал відрізняється на 0,6 (7,9 – 7,3);
- коефіцієнт навченості різниться лише на 0,05 (0,65 – 0,60).

Тобто групи можна вважати приблизно рівними за рівнем підготовленості, що є необхідною умовою для проведення педагогічного експерименту та потребує подальшої роботи учителя задля покращення лексичних навичок учнів.

Відтак, нам вдалося визначити, що рівень володіння лексичними одиницями є не достатнім, що вказує на необхідність використати розроблену нами методику формування англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу з допомогою цифрових технологій.

Опираючись на результати попереднього зрізу, ми розпочали перевірку запропонованої нами на початку дослідження гіпотези, що використання цифрових технологій для формування іншомовної лексичної компетентності учнів 10 класу носитиме позитивний вплив на результати навчання.

Отже, на поточному етапі ми проводимо експериментальне навчання в обох групах (експериментальній та контрольній) із залученням різних методів формування англомовної лексичної компетентності учнів 10 класу.

Задля утворення більш об'єктивних результатів, ми використовували нашу методику формування англомовної лексичної компетентності, тобто з використанням комп'ютерних програм, мобільних додатків та сервісів («Abbyu Lingvo», «Duolingo», «EnglishDom») у групі із нижчим середнім рівнем, тобто у експериментальній групі. А у контрольній групі ми використовували традиційну методику. Метою нашого експерименту на цьому етапі являється покращення рівня лексики в учнів за допомогою цифрових технологій.

У контрольній групі ми використовували традиційні вправи, які були зосереджені на формуванні англійської лексичної компетентності. А у експериментальній групі нами було запропоновано учням використовувати комп'ютерні програми та мобільні додатки з метою покращення лексичних навичок. Навчання у групі проводилося протягом 6 занять. На усіх уроках виділялося 15 хвилин, для розв'язування завдань у запропонованих програмах та додатках. У контрольній групі час для виконання завдань які включали у себе нові лексичні одиниці займав помітно більше часу, а ніж у експериментальній. Більш детально система вправ, яка була нами використана, описується у попередньому розділі.

Для перевірки ефективності використання мобільних додатків та комп'ютерних програм («Abbyu Lingvo», «Duolingo», «EnglishDom», «Smart Dictionary»), було проведено перевірку на наявність помилок, допущених учнями під час виконання вправ.

Після закінчення експериментального навчання учням було необхідно виконати завдання, а саме: скласти розповідь на тему «Our new digital world», використовуючи наступні фрази як приклад:

I believe that social networks are ...

We can expect that modern technology will ...

The globalization allows us ...

Відповідно з балами, які отримали учні, ми представимо Таблицю 3.2. після експериментального зрізу.

Табл. 3.2

Середні показники коефіцієнта навченості учнів за результатами після експериментального зрізу

Група	Отримані бали за окремими критеріями		Середній бал	Середній коефіцієнт навченості
	Правильність вживання ЛО при виконанні вправ	Доречність вживання ЛО при виконанні вправ		
КГ	3,90	3,98	8,2	0,70
ЕГ	4,10	4,01	8,7	0,77
Максимальна кількість балів				
	6	6	12	1

Нижче порівняємо результати передекспериментального та після експериментального зрізів, представивши їх у Таблиці 3.3.

Табл. 3.3

Середній показник експериментальних зрізів рівня сформованості англомовної лексичної компетентності

Група	Коефіцієнт навченості		
	Перед експериментальний зріз	Після експериментальний зріз	Приріст
КГ	0,65	0,70	0,05
ЕГ	0,60	0,77	0,17

Зміна коефіцієнта навченості:

- Контрольна група: $0,70 - 0,65 = +0,05$
- Експериментальна група: $0,77 - 0,60 = +0,17$

Порівняльний аналіз показників свідчить, що після формувального експерименту в обох групах спостерігається зростання коефіцієнта навченості, проте приріст у експериментальній групі (0,17) значно перевищує аналогічний показник контрольної групи (0,05). Це свідчить про позитивний вплив

упровадження цифрових технологій у навчання на рівень сформованості англомовної лексичної компетентності.

Отже, у результаті експерименту ми можемо висунути наступні висновки: розроблена нами методика формування англомовної лексичної компетентності важливим фактором формування лексичної компетентності також являються етапи формування лексичних навичок учнів 10 класу за допомогою комп'ютерних програм, мобільних додатків та сервісів показує себе ефективною, у зв'язку з тим, що показник коефіцієнту рівня сформованості англомовної лексичної компетентності під час перед експериментального зрізу у контрольної та експериментальної групах був близьким по значення та не виказував різки відхилень (КГ – 0,65; ЕГ – 0,60;), хоча уже після проведення після експериментального зрізу ми можемо побачити явну різницю між результатами груп (КГ – 0,70; ЕГ – 0,77;). Порівняння середніх показників перед експериментального та після експериментального зрізів, а також порівняння приросту зазначає про те, що використання цифрових технологій для формування іншомовної лексичної компетентності є більш ефективним ніж зрівнювальне з ним традиційне викладання.

Проведене дослідження засвідчило результативність використання інтерактивних онлайн-платформ у процесі формування англомовної лексичної компетентності старшокласників. Позитивні зміни, зафіксовані в експериментальній групі порівняно з контрольною, свідчать про те, що цифрові інструменти значно прискорюють опанування нових лексичних одиниць та підвищують здатність учнів використовувати їх у відповідному мовленнєвому середовищі.

Таким чином, отримані результати дозволяють дійти висновку про ефективність цифрових технологій у процесі формування іншомовної лексики. Окрім того, застосування запропонованої методики сприяло зростанню інтересу та мотивації учнів до навчання, що має довготривалі позитивні наслідки. Інтеграція цифрових інструментів у процес вивчення іноземної мови набуває дедалі більшого значення в умовах сучасного освітнього простору. Враховуючи

стрімкий розвиток цифрових рішень, подібні платформи суттєво підсилюють динамічність навчання, підвищують зацікавленість здобувачів освіти та забезпечують більш ефективне засвоєння лексичного матеріалу. Вдало підібрані онлайн-ресурси здатні модернізувати традиційну систему навчання, роблячи її більш інтерактивною та результативною. Ефективне впровадження цифрових технологій у навчальну діяльність вимагає врахування низки важливих чинників.

Висновки до розділу 3

Таким чином, експериментальна перевірка розробленої методики формування англомовної лексичної компетентності в учнів 10 класу була проведена згідно визначених норм та складалась з основних етапів: підготовки, реалізації експериментального навчання, аналізу результатів й визначення методичних рекомендацій щодо формування лексичних навичок із застосування цифрових технологій.

Експериментальне навчання має своєрідну специфіку та вимагає значної підготовки з боку вчителя. Окрім того, експериментальне дослідження з подальшим обчисленням дає змогу отримати точні кількісні дані, фіксує плюси й мінуси досліджуваного аспекту компетентності. Правильна організація експериментальної роботи в контексті нашого дослідження підтвердила правильність запропонованої гіпотези і довела ефективність розробленої методики формування лексичної компетентності із застосуванням цифрових технологій. Цей результат підтверджений зростанням коефіцієнту навченості засвідчив зростання рівня оволодіння лексичною компетентністю та зменшення кількості учнів у досліджуваній підгрупі з низьким та середнім рівнями лексичної компетентності.

ВИСНОВКИ

Формування лексичної компетентності являється актуальною проблемою в науці та знаходиться в стадії її розвитку та вирішення у контексті її необхідності й важливості для навчального процесу учнів. На нашу думку лексична компетентність займає виключну роль для правильного та найбільш ефективного формування загальних знань та рівня володіння іноземною мовою. Цифрових технологій під час навчального процесу вивчення англійської мови позитивно сприяє на формування та вдосконалення мовленнєвих навичок та вмінь учнів, а також збільшує рівень залученості у процес та зацікавленості учнів під час вивчення англійської мови. Цифрові технології можна використовувати на всіх етапах навчального процесу, так як вони позитивно сприяють ефективному засвоєнню англійської лексичного матеріалу та створюють атмосферу сучасності та доцільності на уроці.

Дослідивши наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі методики вивчення іноземних мов беручи до уваги їх спрямованість на використання технічних засобів навчання, а також проаналізувавши їх вплив на навчальний процес, нами було зроблено наступні висновки відповідно до поставлених дослідницьких завдань:

1) визначено, що лексична компетентність, як складова комунікативної, це знання словникового складу мови, здатність визначати контекстуальні значення слів, викликати потрібні лексичні одиниці відповідно до ситуації, та визначати національні особливості іншомовної лексики. У структуру лексичної компетентності входять: когнітивний, дієво-практичний та рефлексивний компоненти. Разом з процесом становлення лексичної компетентності відбувається розвиток лексичних навичок продуктивного та рецептивного характеру. Лексична навичка буде міцною, якщо працювати над нею системно;

2) здійснено теоретичний аналіз проблеми формування основ лексичної компетентності учнів 10 класів. Проведений нами теоретичний аналіз теми формування лексичної компетентності учнів старших класів надає нам можливість вважати, що мета навчання англійської лексики учнів старших

класів полягає у формуванні відповідного для них рівня англомовної лексичної компетентності, що передбачає отримання ними лексичних знань та набуття рецептивних та репродуктивних лексичних навичок, які є беззаперечно важливою та невід'ємною складовою змісту навчання іноземної мови. Дане припущення надає необхідність враховувати ключові принципи підбору матеріалу, які повинні відповідати цілям і змісту навчального процесу учнів у старших класах для вивчення іноземної мови. Визначено, що використання на занятті цифрових технологій підвищує якість навчання, служить не тільки для піднесення знань, але і для їх контролю, закріплення, повторення, узагальнення, отже, виконує всі дидактичні функції. Технічні засоби під час заняття пробуджують пізнавальний інтерес в учнів. Окрім того, ефективність використання цифрових технологій навчання залежить від професійної підготовки вчителя;

3) проаналізовано, що до психолого-педагогічних особливостей студентів, що впливають на формування лексичних навичок входять наступні: мотивація до вивчення іноземної мови; умови розвитку нових форм мотивації; стимулювання студентів до оволодіння іноземною мовою; методи та прийоми навчання іноземної мови;

4) експериментально перевірено запропоновану методику. Для визначення ефективності розробленої нами у дослідженні методики був проведений експеримент. Його результати свідчать, що запропонована методика формування англомовної лексичної компетентності з використанням комп'ютерних програм, мобільних додатків та сервісів є ефективною. Ми за допомогою експерименту дізналися, що коефіцієнту рівня сформованості англомовної лексичної компетентності під час перед експериментального зрізу в КГ і ЕГ майже не відрізнявся (КГ – 0,65; ЕГ – 0,60;), проте вже після експериментального зрізу вказує на суттєву різницю (КГ – 0,70; ЕГ – 0,77;);

5) розроблено методичні рекомендації щодо формування лексичної компетентності учнів старших класів за використанням комп'ютерних програм, мобільних додатків і сервісів. Запропоновані та досліджені нами методичні рекомендації на рахунок організації процесу формування лексичної

компетентності учнів старших класів з використанням цифрових технологій, розроблені нами в результаті проведеного дослідження, на нашу думку, надаю вчителю можливість забезпечити більш ефективний спосіб подання лексичного матеріалу для учнів 10 класу.

Експериментально перевірено ефективність розробленої методики формування лексичної компетентності учнів 10 класу із застосуванням цифрових технологій. Результат експерименту засвідчив зростання рівня оволодіння лексичною компетентністю та зменшення кількості учнів у досліджуваному класі з низьким та середнім рівнями лексичної компетентності.

Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів висвітленої проблематики. Перспективою подальших наукових пошуків може стати розробка методики формування в учнів інших мовних та мовленнєвих компетентностей із використанням цифрових засобів навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бібік Н. М. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти // *Початкова школа*. 2010. № 9. С. 32.
2. Бігич О. Б. Теорія і практика формування методичної компетенції вчителя іноземної мови початкової школи. Київ : Ленвіт, 2006. С. 215–234.
3. Бихно К. Шляхи і засоби індивідуалізації процесу формування англомовної лексичної компетентності в учнів профільної школи. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2023. 107 с.
4. Ващенко Л. С. Про оцінювання рівня сформованості предметних компетентностей школярів // *Педагогічний вісник*. 2016. С. 14–16.
5. Вишневський О. І. Методика навчання іноземних мов : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2022. 465 с.
6. Горбатюк Л. В. Мобільні додатки як засоби формування іншомовної лексичної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей // *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. № 6. С. 150–164.
7. Гнатик К., Фодор К. Використання інформаційно-цифрових технологій у вивченні іноземних мов // *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 7(21). С. 284–295.
8. Гудзик І. П. Компетентнісно орієнтоване навчання у початкових класах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Київ, 2008. 39 с.
9. Гупка-Макогін Н. Навчання майбутніх фахівців з міжнародної економіки професійно орієнтованого англомовного аудіювання у процесі самостійної роботи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Тернопіль, 2016. 286 с.
10. Дегтярьова К., Живолуп В., Карась А., Кібенко Л. Особливості навчання граматики на заняттях з іноземної мови в немовних ЗВО // *Іноземні мови*. 2023. № 2. С. 31–39.
11. Коханевич М. І., Джав Н. А. Формування лексичної компетентності на початковому етапі навчання іноземної мови // *Наукові записки РДГУ*. 2016. № 14. С. 48–51.

12. Матюха Г., Одномаренко М. Шляхи підвищення мотивації старшокласників до вивчення іноземних мов // *Людина в мовному просторі*. 2018. С. 116–120..
13. Мацюк Г., Назаревич Л. Основні способи семантизації нової лексики // V Міжнар. наук.-метод. конф. Тернопіль, 2020. С. 118–121.
14. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підруч. / С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2002. 238 с.
15. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції : курс лекцій : навч.-метод. посіб. / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2011. 344 с.
16. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика : підруч. / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. ; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
17. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах : підруч. / Л. С. Панова та ін. Київ : Академія, 2010. 327 с.
18. Морзе Н. М. Моделі ефективного використання ІКТ та дистанційних технологій навчання у ВНЗ // *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2008. № 2(6). URL: <http://www.ime.edu-ua.net/em6/emg.html>
19. Морзе Н. В. Як навчати вчителів, щоб комп'ютерні технології перестали бути дивом при навчанні? URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/854/>
20. Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник/ав.: Жалдак М. І., Шут М. І., Жук Ю. О., Дементієвська Н. П., Пінчук О. П., Соколюк О. М., Соколов П. К./ За ред: Жука Ю.Ю.: Київ : Педагогічна думка, 2012. 112 с.
21. Навчальні програми з іноземних мов для ЗЗСО (5–9 класи). URL: [https://mon.gov.ua/...](https://mon.gov.ua/)
22. Навчальні програми з іноземних мов для ЗЗСО (10–11 класи). URL: [https://mon.gov.ua/...](https://mon.gov.ua/)
23. Ніколаєва С. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу // *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 11–17.

24. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. К.: Ленвіт, 2002. 328 с.
25. Нікітіна Н. С. Використання мультимедійних засобів у викладанні іноземної мови професійного спрямування. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1096>
26. Осін А. В. Мультимедіа в освіті: контекст інформатизації // Трудова підготовка в закладах. Львів : Новий світ, 2004. № 2. С. 35–38.
27. Основи психології та педагогіки [Електронний ресурс]. URL: <https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/...>
28. Редько В. Г., Полонська Т. К., Басай Н. П. та ін. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів : навч.-метод. посіб. / за ред. В. Г. Редька. Київ : Педагогічна думка, 2013. 260 с.
29. Рудяк А. Методика формування англомовної лексичної компетентності... : дипломна робота магістра. Хмельницький : ХНУ, 2022. 99 с.
30. Рудяк А. О. Етап семантизації у формуванні іншомовної лексичної компетентності. Хмельницький, 2022. 64 с.
31. Савченко О. Я. Компетентнісна спрямованість нових програм для початкової школи // ПНУ ім. В. Стефаника. 2015. С. 38–43.
32. Складенко Н. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих умінь // Іноземні мови. 1999. № 3. С. 3–7.
33. Смоліна С.В. Етапи розвитку рефлексивних умінь у майбутніх учителів англійської мови// URL: http://visnyk.chnpu.ua/?wpfb_dl=1464
34. Смоліна С. В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції // Іноземні мови. 2010. № 4. С. 16–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2010_4_4
35. Столяренко І. Особливості організації змішаного навчання у підготовці майбутніх учителів інформатики // Інформаційні технології в освіті. 2015. № 24. С. 138–147.
36. Татаревська Д. Методика використання фразеологізмів у формуванні англомовної компетентності. Хмельницький : ХНУ, 2022. 89 с.

37. Тригуб І. П. Комунікативний підхід у вивченні німецької мови // *Deutsch*. 2011. № 38 (286). С. 4–7.
38. Трубіцина О., Кушнір Т. Особливості формування лексичних навичок на уроках англійської мови в умовах дистанційного навчання // *Science and technology: problems, prospects and innovations*. Osaka : CPN Publishing Group, 2022. 837 р.
39. Шамо́в А. Н. До питання про інтелект і мисленні як фактор вдосконалення лексичного аспекту мовлення іноземною мовою / *Іноземні мови в школі*. 2013. № 11. С. 2–7.
40. Шамо́в А. Н. Принципи навчання лексичної стороні іноземної мови / *Іноземні мови в школі*. 2009. № 4. С. 2–8.
41. Федоренко Ю. Формування комунікативної компетенції старшокласників // *Зб. наук. пр. ПДПУ. Полтава*, 2005. № 2. С. 82–87.
42. Ференчук І. Використання ІКТ у формуванні німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів // *Педагогічний дискурс*. 2016. № 21. С. 169–174.
43. Ференчук І. Специфіка формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів // *Матеріали III Всеукр. конф.* Одеса, 2017. С. 237–240.
44. Чиханцова О. А. Психологічна готовність старшокласників до оволодіння іноземними мовами : дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2014. 235 с.
45. Яременко-Гасюк О., Полтавченко Д. Комунікативний аспект методики CLIL у модернізації іншомовної освіти // *Київський науково-педагогічний вісник*. 2021. С. 79–84.
46. Bonk C., Graham C. *Handbook of blended learning: Global perspectives, local designs*. San Francisco, CA : Pfeiffer Publishing, 2005.
47. Boyatzis R. E. *Analysis Report on Competence Services*. 2022. P. 17.
48. CelceMurcia M. *Rethinking the role of communicative competence in language teaching*. Springer, 2017. 41 p.
49. *Common European Framework of Reference for Languages*. URL: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>.

URL: <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>. URL: <https://lnk.ua/zN2K7RB47>

50. Diego Margoni. Lexical Competence. 2007. 92 p.
51. <https://app.wizer.me/>
52. <https://quizlet.com/subjects/languages/english-flashcards-62514826-t01>
53. <https://h5p.org/>
54. <https://learningapps.org/>
55. <https://wordwall.net/uk-ua/community/wordwall>
56. Innovations in learning technologies for English language teaching / ed. by G. Motteram. London : British Council, 2013. 201 p.
57. Leliani S., Agustiani M., Maryani L. Integrating ICT to EFL Classroom // Sriwijaya Univ. Learning and Education Conf. Palembang, 2014.
58. Moirand S. Enseigner à communiquer en langue étrangère. Paris, 1990. 188 p.
59. Nation I. S. P. Teaching and Learning Vocabulary in Another Language. Cambridge : CUP, 2001. URL: <http://catdir.loc.gov/...>
60. Nichols M. A theory for elearning // Educational Technology & Society. 2003. Vol. 6(2). P. 1–10.
61. Nuraeni C. Using total physical response (TPR) method on young learners' ELT // Metathesis. 2019. Vol. 3(1). P. 26–34.
62. Ouadoud M., Rida N., Chafiq T. Overview of elearning platforms // Int. J. Recent Contributions Eng. Sci. & IT. 2021. Vol. 9(1). P. 50–70.
63. Oxford Learner's Dictionary. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>.
64. Petrenko L. Analysis of the current state of distance learning in vocational education. // Proc. Int. Conf. Sustainable Futures. Ukraine, 2020. Vol. 166.
65. Piotrowski M. What is an eLearning platform? In: Learning management system technologies. IGI Global, 2010. P. 20–36.
66. Schuetze H. G. International concepts and agendas of lifelong learning // Compare. 2006. Vol. 36(3). P. 289–306.

67. Snoeyink R., Ertmer P. Thrust into technology: How veteran teachers respond // J. Educ. Tech. Systems. 2001. Vol. 30. P. 85–111.
68. Stein L., Prewett A. Media literacy education in the social studies // Teacher Education Quarterly. 2009. Vol. 36(1). P. 131–148.
69. Syam Choudhury A. Teaching vocabulary in the ESL/EFL classroom // The Modern Journal of Applied Linguistics. 2010. P. 306–316.
70. Trainin G., Deng Q. Learning vocabulary with apps: From theory to practice // The Nebraska Educator. 2015. P. 49–69.
71. Traore M., KyeiBlankson L. Using literature and multiple technologies in ESL instruction // J. Language Teaching and Research. 2011. Vol. 2(3). P. 561–568.
72. Types of eLearning platforms. CyberCraft, 2021. URL: <https://cybercraft.medium.com/...>
73. UNESCO Institute for Lifelong Learning. Conceptions and realities of lifelong learning. URL: <https://unesdoc.unesco.org/...>
74. Wang A. The wear out effect of a gamebased student response system // Comput. Educ. 2015. P. 217–227.

ДОДАТКИ

Додаток А

Система вправ для етапу семантизації лексичних одиниць

Зразок 2.

Веб-ресурс: Quizlet.

Завдання: Determine the correct translation of the word and its definition.

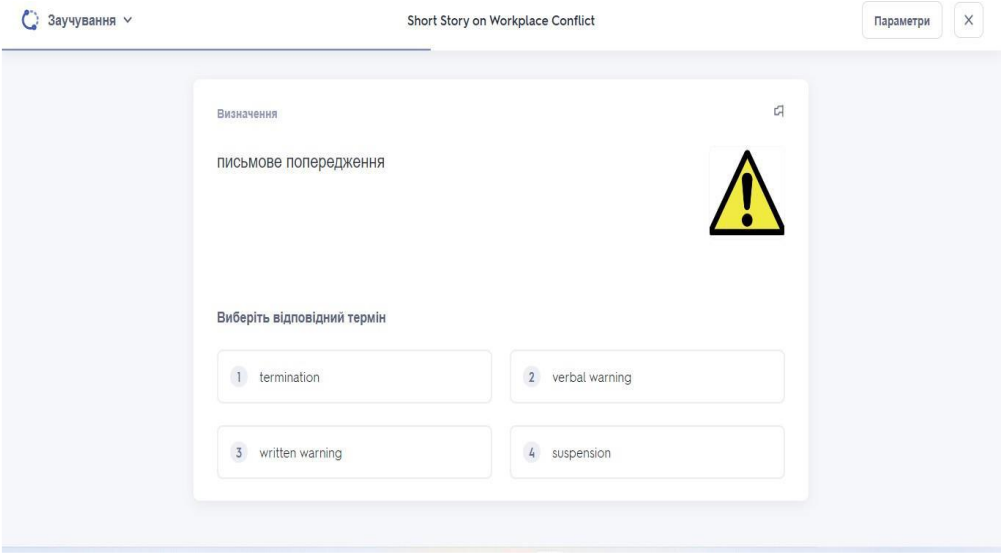

Рис. 2.1. Скріншот навчальної онлайн платформи Quizlet.

Зразок 3.

Веб-ресурс: LearningApps.

Завдання: Listen carefully to the excerpts from the audio and guess what professions the audio is talking about. If necessary, listen to the recording twice!

Рис. 2.2. Скріншот навчальної онлайн платформи Learningapps.org.

Зразок 4.

Веб-ресурс: LearningApps.

Завдання: Interactive game «Tell me what you do for a living». Each student secretly chooses a number, and the name of the profession is hidden under it, the student talks about himself in detail, and other students guess.

Рис. 2.3. Скріншот навчальної онлайн платформи Learningapps.org.

Додаток Б

Система вправ для етапу автоматизації вживання лексичних одиниць
Зразок 7.

Веб-ресурс: WordWall

Завдання: There are four different terms in front of you. You need to distribute the items from the left between them so that all the cells are filled.

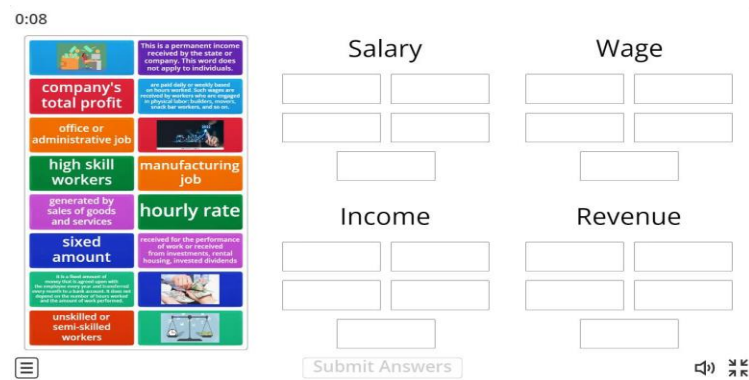

Рис. 2.1. Скріншот навчальної онлайн платформи WordWall

Зразок 9.

Веб-ресурс: Kahoot!.

Завдання: Watch the video carefully. Take note of important details. After watching, complete the «True or False» exercise for video «Scariest Jobs In The World» (YouTube)

Рис. 2.2. Скріншот навчальної онлайн платформи Kahoot!.

Зразок 10.

Веб-ресурс: LearningApps.

Завдання: Watch the video «The 10 Weirdest Jobs in the World and What

They Pay» and answer the questions while watching. Recite the main information from the video.

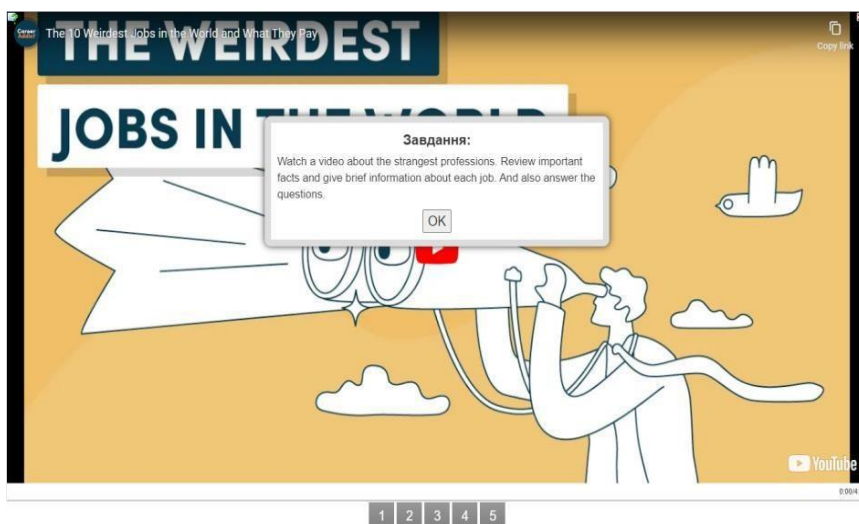

Рис. 2.3. Скріншот навчальної онлайн платформи Learningapps.org.

Assessing the lexical competence of learners

Test 1

I. Multiple-Choice Test

1. Which term describes a judge or official in a sports match?
 - A. Coach
 - B. Participant
 - C. Referee
 - D. Opposition
2. What does it mean if someone says, "That was a load of rubbish!" after a match?
 - A. The match was exciting.
 - B. The match was very bad or disappointing.
 - C. The match was average.
 - D. The match was very close.
3. In a team sport, which term describes the other team that competes against you?
 - A. Promotion
 - B. Achievement
 - C. Context
 - D. Opposition
4. Which of the following words refers to the act of preventing someone from advancing with the ball in a game?
 - A. Draw
 - B. Tackle
 - C. Score
 - D. Achieve
5. What kind of activity is "tobogganing"?
 - A. Sliding downhill on snow
 - B. Sailing on a river
 - C. Running a marathon

D. Playing a board game

6. Which phrase would describe a person who exercises regularly to maintain health?

A. A load of rubbish

B. To stay fit

C. A disgrace

D. An injury

7. Which word would describe a sports match that ended with the same score for both teams?

A. Draw

B. Loss

C. Promotion

D. Pitch

8. Which term refers to advancing a person to a higher level or position, often used in a sports context?

A. Promotion

B. Achievement

C. Injury

D. Opposition

9. What does it mean to "score" in a game?

A. To lose points

B. To get a point or goal

C. To finish the game

D. To get injured

10. Which of the following is most likely to be called a "disgrace" in sports?

A. Fair play and respect

B. Winning a championship

C. Cheating or unsportsmanlike conduct

D. Drawing a game

II. Contextual Matching

Match each sentence with the correct word or phrase:

1. The _____ decided that the foul was serious enough to give a penalty.
 - A. Coach
 - B. Referee
 - C. Opposition
 - D. Participant
2. If you want to _____ your health, regular exercise is essential.
 - A. Promote
 - B. Oppose
 - C. Stay fit
 - D. Draw
3. His performance in the final was so poor that it was a complete _____.
 - A. Disgrace
 - B. Achievement
 - C. Context
 - D. Injury
4. The athlete was pleased to _____ his personal best time.
 - A. Oppose
 - B. Draw
 - C. Lose
 - D. Achieve
5. During a football game, you might see players attempting to ____ their opponents.
 - A. Kick
 - B. Tackle
 - C. Lose
 - D. Score
6. Our school held a large _____ for students to showcase their athletic skills.
 - A. Injury
 - B. Promotion
 - C. Sport event
 - D. Disgrace

7. If both teams end with the same score, the game results in a _____.
 A. Loss
 B. Draw
 C. Win
 D. Oppose
8. The player had to leave the game early due to an unexpected _____.
 A. Achievement
 B. Disgrace
 C. Opposition
 D. Injury
9. A strong rivalry developed between our team and our main _____.
 A. Coach
 B. Referee
 C. Opposition
 D. Participant
10. Some people think video games are a _____ when it comes to staying physically active.
 A. Achievement
 B. Load of rubbish
 C. Promotion
 D. Context

III. Fill-in-the-Gap

Complete each sentence by filling in the gap with the appropriate word. Use: "to tackle," "to kick," "to score," "a coach," "a pitch," "jogging," "a disgrace," "to lose," "a participant," "an achievement."

- The game took place on a football _____.
- I like to go _____ every morning to stay fit.
- The striker managed _____ the winning goal in the final minutes.
- He missed an easy chance and considered it _____.
- The player tried _____ the ball past his opponent.
- She was proud of _____ first place in the marathon.

7. Our team has a great _____ who inspires everyone to do their best.
8. The team was disappointed _____ the game.
9. Every _____ in the tournament received a medal for their efforts.
10. The defender tried _____ the opposing player to regain control of the ball.

IV. Open-Ended Question

Write a short essay (120-150 words) on the following topic:

"The Importance of Sports and Physical Activity in Daily Life"

In your essay, try to use at least five of the following words: *to stay fit, a sport event, to achieve, a coach, an achievement, a participant, a referee, to lose, to score, an injury.*

Assessing the lexical competence of learners

Test 2

I. Multiple-Choice Test

1. What term refers to the highest law or authority within a country?

A. Division

B. Court

C. Sovereignty

D. Anthem

2. In a democratic system, citizens typically have the right to ____ their leaders.

A. Declare

B. Elect

C. Proceed

D. Proclaim

3. Which of the following is a fundamental right that ensures all individuals receive justice?

A. Fair trial

B. Private ownership

C. Self-determination

D. Executive power

4. What is the purpose of disarmament between countries?

A. To restore division

B. To promote peace and security

C. To increase military power

D. To elect leaders

5. Which of the following describes the process of citizens expressing their choice in a democracy?

A. A court

B. A vote

C. A division

D. An alternative

6. A system of _____ ensures that no one branch of government has too much power.

- A. Awareness
- B. Private ownership
- C. Separation of powers
- D. Disarmament

7. What does "self-determination" refer to?

- A. The right of a nation to elect its officials
- B. The right of people to govern themselves
- C. The process of restoring division
- D. The establishment of a fair trial

8. In a state system, which branch is primarily concerned with interpreting laws?

- A. Executive
- B. Legislative
- C. Judicial
- D. Official

9. The term "long-cherished" refers to something that has been:

- A. Recently established
- B. Desired or valued for a long time
- C. Declared or proclaimed
- D. Considered an alternative

10. Which of the following best describes "private ownership"?

- A. When property is publicly owned
- B. When individuals or companies own property
- C. When the state owns all resources
- D. When the executive branch controls resources

II. Contextual Matching

Match each sentence with the correct word or phrase:

1. The _____ was responsible for making a final ruling on the case.

- A. Executive

B. Judicial

C. Legislative

D. Supreme

2. To achieve peace, nations sometimes agree to _____.

A. Disarmament

B. Division

C. Elect officials

D. Awareness

3. A true democracy allows citizens to _____ for their representatives.

A. Proceed

B. Elect

C. Proclaim

D. Fight

4. Citizens are granted _____ before the law, ensuring fair treatment for all.

A. Sovereignty

B. Disarmament

C. Equality

D. Court

5. In case of disputes, the _____ system helps to resolve them in a civilized way.

A. Legislative

B. Judicial

C. Division

D. Alternative

6. The country's anthem was played at the beginning of the _____.

A. Awareness

B. Division

C. Vote

D. Event

7. To promote national unity, the government encourages _____ among its citizens.

A. Fair trials

B. Awareness

C. Division

D. Disarmament

8. An individual's right to _____ is essential in any democratic society.

A. Proceed

B. Restore

C. Vote

D. Disarm

9. Many nations strive to uphold _____ as a key part of their constitution.

A. Equality

B. Division

C. Opposition

D. Self-determination

10. In order to handle international matters, governments may _____ their views at a global meeting.

A. Proclaim

B. Elect

C. Settle

D. Disarm

III. Fill-in-the-Gap

Complete each sentence by filling in the gap with the appropriate word. Use:

"to declare," "to proceed," "to proclaim," "a court," "a sovereignty," "an anthem," "to restore," "a vote," "to elect," "an alternative."

1. Every country has its own national _____ to symbolize its identity.

2. The citizens exercised their right _____ for a new president.

3. After the war, the nation worked hard _____ peace and order.

4. In a democracy, the people have the power _____ leaders of their choice.

5. The government was given full _____ over its territories.

6. The law states that all decisions must be reviewed in _____.

7. The leaders decided _____ independence for the new state.

8. The president _____ that the day would be a national holiday.
9. In difficult circumstances, people may seek _____ solutions.
10. After careful consideration, they chose _____ with the new plan.

IV. Open-Ended Question

Write a short essay (120-150 words) on the following topic:

"The Importance of State Systems in Ensuring Justice and Stability"

In your essay, try to use at least five of the following words: *sovereignty, a court, a vote, a fair trial, self-determination, executive, legislative, judicial, disarmament, to declare, fundamental, permanent, civilized, alternative, equality, to restore.*

